GOTIKA NOVELI

Tradukita kun Introdukto da Brian E. Drake

GOTIKA NOVELI

Tradukita da Brian E. Drake

Imajo sur la kovrilo: Ilustruro de 'La Nigra Foresto ; od, La Kaverno di Morto !' *Pagino 45*

THE OXFORD RATIONALIST
56 Albany Street
Oxford, NY 13830 USA
(607) 843-2636
brian.eric.drake@gmail.com

KONTENAJO

INTRODUKTO

Quo esis literaturo gotika, e de quo ol naskis ?

Multa eruditi esforcis definar l'origino dil nomo dil jenro per teorii e disputi, ma respondo povas esar tre simple : l'adjektivo 'gotika', relatante literaturo, komencis uzesar da Horace Walpole, autoro Angla, qua nomis sua romano *The Castle of Otranto* [La Kastelo di Otranto] (1765) 'gotika romanco,' pro ke l'intrigo eventas dum la ero mezepokal, ero supozite di ruda kulturo, violentoza e supersticoza e barbara. La romano kontenis temi pri fantomi, lo supernatura, teroro, edc. Ol sucesis, ed altra autori skriptis verki simila, qui anke situesis dum ta ero ; pose, esis skriptita verki qui ne situesas dum la mezepoko ma qui kontenas l'altra temi di l'unesma verki, precipue teroro ; la vorto 'gotika' extensesis por deskriptar anke tala verki ; talmaniere naskis la jenro 'gotika', vorto tam flexebla e nepreciza, ma tam certa, kam la nomo di irga jenro artal.

Deube ol venis, e pro quo ? La lasta yari dil XVIIma yarcento til la last yari dil XVIIIma yarcento esas nomita l'Ero di Raciono, cirkume cent yari dum qui komencis la povo kreskanta di cienco e

racionalismo. Newton e Buffon, Galvani e Werner per cienco ; Kant e Leibniz, Descartes e Berkeley per filozofio ; Hobbes e Locke, Rousseau e Condorcet e Paine per filozofio politikal ; Friedrich II di Prusia e Yekaterina II di Rusia (la du Grandi), Gustav III di Suedia, e l'Amerikani per politiko praktikal ; Voltaire e Goethe per omna faki ; ti e multa altri laboris por forjetar la nesaveso e superstici e nocioni recevata de olima tempi. Grandaparte li sucesis, e nia nuna civilizuro teknologial ed adminime partale demokratial esas la rezultajo. Ma homi ne esas, ne povas esar sempre, mem ofte, racionoza, la homaro tante min, e la deziro por lo stranja, lo nereala, olime expresita per mito e religio, tatempe eruptis en l'arti. Ante la movemento 'gotika,' la t.n. 'tombeyo poeti' (ex. *Night Thoughts* ⟦Pensaji noktal⟧ da Edward Young, la verki di William Cowper, Thomas Chatterton, e Robert Blair) uzis temi simila, pri tombeyi, morto, ruinaji, dekado neevitebla, lo tenebroza e melankolioza.

La Kastelo di Otranto, inspirita da sonjo di homo qua veneracis la mezepoko tante multe ke lu transformis lua domo a falsa kastelo havanta rempari ek gipso e lato e stona muri ek paper-pasto, kontenis l'omna temi pose adoptita e developita dal autori di lo gotika: kastelo krulanta, paseyi subtera, fantomi, venjo supernatura, yunino minacata da fripono maligna, heroo serchanta sua heredajo ; maxim importante, ol kreis atmosfero tenebroza pro morbeso, danjero, dizastro sempre expektita. De ca dina tomo kreskis

grandega literaturo qua regnis l'imaginado populara dum plu kam kinadek yari, e duras mem til la nuna tempo en fiktivaji, filmi, teatraji, televizion-spektakli, muziko ; sempre rideskovrita da nova generacioni qui serchas lo nekustumal, neordinara.

La Kastelo di Otranto ya kaptis l'imaginado di altra autori e komprenende di lektanti. Ma uli trovis ol tro frantastika, tro baroka : fakte, olua giganta homarmaro qua plenigas la kastelo ed aplastas la febla filiulo di la Komto kriminema certe opresis la kredemeso di multa lektanti. Do ul autori modulacis l'extrema fantazio ; Clara Reeve komencis per la romaneto *The Old English Baron* ⟦L'Olda Barono Angla⟧. Ta verko ya havis yuna heroo qua serchas sua heredajo uzurpita da kanalio, ed anke fantomi ; ma la fantomi esas poke plu diskreta. La genitori mortigita aparas por instigar la sercho di lia filiulo ; pos aventuri diversa ma realista, la kastelo ipsa aceptas la vera heredanto per pordi qui apertas su. Talmaniere la tro baroka esas kelke domtita, e la romano esis plu facile aceptata da lektanti qui konsideris su kom racionoza (tamen, ca romano esas advere min ecitanta e do min populara kam olua genitoro).

'Sinioro Bertrand, Fragmento' da Anna Laetitia Aikin en 1773 esis publikigita kun esayo titulizita 'Pri la plezuro derivita de terorindaji.' Ol esis un de ta unesma probi extensar (ed emendar) la nova jenro. Ol esforcis genitar pura teroro sen la krudeso di la motifi

di *Otranto.* Per elua supernatureso mezepokal, Aikin egalas o mem superiras Walpole, e rimemorigas da on pri la romanci pri la rejo Artur, Gawain, e Parzival. 'Fragmento' di manuskripto antiqua qua kontenas sekretaji od historio terorinda divenis motifo uzata en multa romani gotika. Ica 'fragmento' finas abrupte, quaze ek manuskripto lacerita o brulita ; talmaniere Aikin povas demonstrar la povo di supernatureso nebaroka por fiktivaji, sen bezono krear verko giganta.

Balde venis altra autori, la maxim bona e populara de qui esis Ann Radcliffe. Per elua romani *La Misterii di Udolfo* (1794) e *L'Italiano* (1797) el donis advera maestro-verki a la jenro. Ante ta tempo, la populareso dil jenro ja transirabis Europa, e tala romani esis tradukita ad la Franca, la Germana, l'Italiana, la Hispaniana, edc. Autori di ta landi esis sufoye inspirita, e lia verki sufoye tradukesis a la Angla. La jenro influis la teatro, la opero, poezio (Percy Bysshe Shelley kom adolecanto skriptis du romani gotika), e l'altra arti. Quankam la grandega populareso dil unesma florifado di la literaturo gotika faliis cirkum 1820, ol nultempe tote mortis. To quo esas populara o glutata dum yuneso duros influar homo til morto. La literaturo gotika tintis l'omna arti til la fino dil XIXma yarcento.

Noveli gotika

La plu multa verki gotika esas longa romani en du, tri, mem quar tomi, avide lektita da homi qui ne havis la tento di televiziono o filmi por disipar lia libertempo. La jenro esis tante populara, ke l'imprimo-industrio kreskanta (e la nombro kreskanta de ti qui povis lektar ed afordar libri) esis incitita editar plu kurta verki qui esas plu chipe imprimita e cirkulita. Li inventis la t.n. 'blua libro,' kurta libri nomita pro sua blua kovrili, imprimata sur chipa papero. Ta libri plenigis la prunto-biblioteki ed ofris la avida lektanto l'omna eciteso e sensacioni di la plu longa romani en dozi facile e rapide glutata. Ta libri esis ofte plajiaji kurtigita de la romani plu longa, ma li satisfacis la hungro devorema di la lektantaro.

Tri rakonti en ica antologio venas ek la blua libri. 'La Nigra Foresto' unesme aparis en jurnalo en 1793. Pose ol esis imprimata kom libro ; plu tarde ol esis editita kom blua libro titulizita *La Nigra Foresto ; od, La Kaverno di Horori !* Fine ol aparis en antologio en 1830. Do ca novelo luris lektanti dum preske quaradek yari. Ol ofras la motifi sempre facinanta : la domeno uzurpita, la krimini dil uzurpanto e la ruino di lua familio, la kaverno teroriganta, la heroo inocenta qua ne savas sua genitori, la venjo supernatura di la ocidito, efektigita per sonji e prodaji.

'La Manuo Sangifanta ; od, La Kalico Fatal,' aparis cirkume 1800. Frederick Frank en *L'Unesma Gotikaji*

deskriptis ol kom, 'Sovaja, kruda, nekredebla, sensacionala, *La Manuo Sangifanta* esas exempluro mezvalora di to quon la publiko por gotikaji kompris e devoris dum 1800.' La novelo deploras l'extremaji di ed l'olda rejimo ed la revoluciono Franca ed anke l'imperio sequanta di Napoleon por patriotale celebrar la superioreso supozita di libera Britania. Dum ta ero en Anglia 'biblioteki cirkulanta' ofris libri a membri abonanta ; tale on povus lektar libri sen pagar l'alta preci por singla tomo. Multa de ta bibliotekisti editis lia propra libri. Tale la biblioteko Stevens and Co. engajis autoro anonima por skriptar ica rakonto por lia lektanti. Olua intrigo komplexa, enemiko semblante nemortiva (lu evidente evas plu kam okadek yari kande lu persekuteskas la naracanto), repetemeso, e kruda konkluzo – l'autoro blamas la postulo dil imprimisto e la chereso di papero por ne durar lua naraco – esas kustumala en la blua libri.

Sarah Wilkinson esis tipo de l'autori di blua libri. El skriptis plu kam cent blua libri e sis advera romani por entratenar su e sua familio, nultempe tro liberale. Por ganar pekunio e satisfacar la bezono senfunda dil imprimisti e lektanti por nova rakonti sensacional, el ofte plajiis la plu longa romani (ante ke autor-yuro esis establisita, to ne esis krimino, quankam ol esis sempre desestimata). 'Albert de Werdendorff' esas adaptita de la balado 'Alonzo la brava, e la bel Imogene' de la romano *The Monk* [[La Monako]] da Matthew G. Lewis, un de la romani gotika maxim famoza e

populara pro sua horori fantastika e nauzeiganta. 'Alonzo la brava', tre populara poemo, esis anke adaptita kom du baleti e kom melodramo ; do l'intrigo esabus facile rikonocebla da la lektanti ; ma esas sempre ti qui ne ja renkontras verko, e sro Wilkinson skriptis novelo admirable ecitanta ek ol.

En 'L'Aventuro di la Studento Germana' (1824), ni havas exemplo dil kulmino di la literaturo gotika e la komenco di literaturo psikologial. L'antiqueso bezonata esas to di la revoluciono Franca, ne la mezepoko – triadek yari nun esas sato por distingar epoko plu violentoza e barbara del tempo plu rafinita di la lektanto. La supernatureso esas fondita sur la violento di la Teroro, ma nova tinto di psikologio eniras la recepto : la studento Germana ya dementeskas pro la hororo experiencata, ma ka lu antee esis racionoza ? On mustas kontemplar posibleso perturbanta, ke ca novelo ne esas simpla rakonto pri fantomo. Nun moderneso komencas chanjar e finigar la jenro.

Quale en altra landi ube la romano gotika florifis, Francia produktis grandega nombro de rakonti anonima en jurnali e revui. Desfortunoze, kelki de ta rakonti esis estimata kom digna esar ri-editita kom libri e nun esas tote perdita. Por trovar oli, on mustas serchar olia tradukuri a la Angla. Tale trovesas 'La Patrocidinto Punisita,' qua aparis en libro Angla titulizita *The Cabinet of Curiosities* [[La Kabineto de Kuriozaji]] en 1835. La novelo esis deskriptita kom 'la

verko di jentilulo habila pri la maniero di la populara teroro-romano gotika'. Ol komence semblas esar tipo de la frua noveli gotika, havante kastelo e fripono, kaptito e sekretaji revelita dum parolado noktomezal ; ma la naraco pri filiulo nefilial subite chanjas kande on saveskas, ke la patro traktata tante barbare esis sufoye filiulo mem plu hororiganta. E la reakto di la naracanto inocenta qua askoltas ta horori, lua simpla repugneso e desespero, montras voyo al literaturo plu realista e sociala en sua temi.

L'influo di la literaturo gotika esis granda e ne cesis pos l'unesma florifado. Certe ni ne devas desestimar fiktivaji gotika nur kom frivolaji, trivialaji, digreso de la 'vera' voyo di literaturo, nek kom nur humuso ek qua kreskis Romantikismo. Quankam la plu multa verki gotika esas mezvalora o mem senvalora, on povas juste dicar lo sama pri omna jenri en l'omna arti. Lo gotika luris e kaptis ulo grava en l'anmo dil homaro. La spirito gotika ankore vagas en nia menti, nia sonji, nia deziri. Quale un de olua fantomi o monstri, ol naskas ma ne mortas. Dop realeso, dop pragmatismo, dop fantazio, lo gotika sempre reptas, e sempre vartas ta tempi kande homi bezonas e serchas misterii neexplikebla da raciono.

SINIORO BERTRAND, FRAGMENTO

Anna Laetitia Aiken
(1773)

… Pos ta aventuro, sinioro Bertrand turnis sua kavalo vers la nordo, esperante transirar l'erikeyi trauroza ante la klosho-signalo. Ma ante ke lu procedabis mem la duimo di sua voyajo, lu esis perplexigita da la diversa voyeti, e nekapabla vidar, tam fore posible, irga kozo ma la bruna eriki qua cirkondas lu, lu esis tandem tote necerta adube irar. Nokto rajuntis lu en ta situeso. Esis un de ta nokti kande la luno donas febla lum-brileto tra la nubi dika e nigra en cielo minacanta. Tempope el subite ekiris en sua tota splendideso de sua velo ; e pose quik retretis dop ol, doninte a la mizeroza sinioro Bertrand vidajo larje extensita a la dezerto dezolata. Espero e kurajo inata tempale urjis lu avancar, ma fine l'obskureso kreskanta e fatigeso korpal e mental vinkis lu ; lu timis pazar de la tero sur qua lu stacas, pro trui e marshi nekonocata, e desesperante decensante de sua kavalo, lu jetis su adsur la sulo. Lu ne longatempe durabis ta posturo kande la sono subita de fora klosho frapis lua oreli — lu tresayante staceskis, e turnante su vers la sono,

vidis febla lumo cintilifanta. Quik lu sizis la brido di sua kavalo, e per suciema pazi avancis vers ol. Pos penoza marchado, lu haltigesis da fosato qua cirkondis ta loko de qua venis ta lumo ; e per videto instantala di lunlumo, lu havis tota vidajo di granda domego antiqua, havanta turmeti ye l'anguli ed larja portiko centrale. La domaji ti tempo forte markizabis omno. La tekto en diversa loki esis falinta, la rempari esis mi-demolisita, e la fenestri frakasita e nudigita. Lev-ponto, havanta pordego krulata ye singla extremajo, duktis al korto avan l'edifico — Lu eniris, e quik la lumo, en fenestro di un de la turmeti, forglitis e desaparis ; saminstante, la luno sinkis sub nigra nubo, e la nokto esis plu obskura kam antee. Omno esis silencoza — sinioro Bertrand ligis sua kavalo a stablo, e proximeskante la domego, transiris olua tota fasado per pazi lejera e lenta — Omno esis tam silencoza kam morto — Lu vidis tra la plu basa fenestri, ma ne povis distingar irgo en l'obskureso nepenetrebla. Pos kurta parolado kun su, lu eniris la portiko, e sizis pezoza pordo-martelo ek fero sur la pordego, levis ol, e hezitis, tandem frapis per lauta stroko. La bruiso resonis tra la tota domego per eki matida. Omno itere esis silencanta — Lu repetis la stroki plu kurajoze e plu laute — altra intervalo silencanta sequis — Triesmafoye lu frapis, e triesmafoye omno esis silencanta. Lore lu retroiris a poka disto por ke lu videz, kad irga lumo esas videbla en la tota fasado — Ol itere aparis en la sama loko e rapide forglitis quale

antee — saminstante, sonado profunda e solena sonis del turmeto. La kordio di sinioro Bertrand haltis pro timo — Lu restis kurtatempe senmove ; pose pavoro igis lu pazar hastoze vers lua kavalo — ma shamo haltigis lua fugo ; ed, urjata da honoro, e da deziro nerezistebla finigar l'aventuro, lu retroiris al portiko ; ed instigante sua anmo a forta pronteso di rezolvo, lu ektiris sua espado per l'una manuo, e per l'altra levis la klinko dil pordego. La pezoza pordo stridis de sua charniri, desvoluntante cedis su a lua manuo — lu aplikis sua shultro ad ol e forsis ol apertesar — lu livis ol ed avancis — la pordo quik klozis su per bruiso tondratra. La sango di sinioro Bertrand koldeskis — lu retroturnis su por trovar la pordo, ed esis longa tempo ante ke lua manui tremanta sizis ol — ma lua tota forteso ne povis reapertar ol. Pos plura vana esforci, lu regardis dop su, e vidis, trans la koridoro, sur grand eskalero, flamo pale bluatra qua cirkume emisis lum-brilo trauroza. Lu itere advokis sua kurajo ed avancis vers ol — Ol retretis. Lu venis al bazo dil eskalero, e pos instanto di deliberado, acensis. Lu lente acensis, la flamo retretante avan lu, til ke lu venis a larja galerio — La flamo alongiris ol, e lu sequis kun hororo tacema, pazante lejere, nam l'eki di lua ped-pazi tresayigis lu. Ol duktis lu al bazo di altra eskalero, e lore desaparis — Saminstante, altra klosho-sono sonis del turmeto — sinioro Bertrand sentis ol frapar sua kordio. Lu esis nun en tota obskureso, ed extensante sua brakii, acenseskis la duesma eskalero.

Manuo kolda e mortinta renkontris lua sinistra manuo e ferme sizis ol, violentoze tiris lu adavane — lu esforcis liberigar su, ma ne povis — lu frapis furioze per sua espado, e quik lauta kriacho penetris lua oreli, e la manuo mortinta esis impotenta en la lua — Lu faligis ol, ed hastis adavane per kurajo desesperanta. La gradi esis streta e sinuifanta, interruptita da frequa fenduri, e nefixa rok-fragmenti. L'eskalero plu-streteskis e tandem finis avan pordego basa e fera. Sinioro Bertrand puls-apertis ol — ol duktis aden sinuifanta koridoro intrikoza, nur sat larja por admisar homo sur la manui e genui. Lumo feble briletanta montris la naturo di la loko. Sinioro Bertrand eniris — jemo profunda e matida sonis de disto tra la vulto — Lu avaniris, e pasante l'unesma kurvo, lu dicernis la sama blua flamo qua antee duktabis lu. Lu sequis ol. La vulto tandem subite plularjeskis en galerio altega, meze di qua aparis figuro, tote armizita, qua shovis adavane la stumpo sangoza di brakio, kun fronto terorinde kontraktata e gesto minacanta, e brandisis espado per sua manuo. Sinioro Bertrand sentime adavane saltis ; e lu vizante stroko feroca vers la figuro, ol quik desaparis, e lasis falar fera klefo pezoza. La flamo nun sidis sur du granda pordi faldebla ye l'extremajo dil galerio. Sinioro Bertrand proximeskis ol, ed aplikis la klefo a seruro latuna — desfacile lu riglagis — la pordi quik apertesis violentoze, e deskovris grand apartamento, ye l'extremajo di qua esis sarko sur tablo, kandelo

brulis ye singla latero di ol. Alonge la muri esis statui giganta ek nigra marmoro, vestizita per vesti Araba, e tenante sabri enorma en lia dextra manui. Singlo levis la brakio ed avancigis un gambo, kande eniris la kavaliero ; saminstante, la sarko-kovrilo bruisoze apertesis, e la klosho sonis. La flamo ankore glitis adavane, e sinioro Bertrand rezolveme sequis, til ke lu arivis ye disto de sis pazi de la sarko. Subite damo portanta sepulto-tuko e nigra velo acensis de ol, ed extensis sua brakii vers lu — samatempe la statui kliktigis lia sabri ed avancis. Sinioro Bertrand hastis al damo ed embracis el — el forjetis sua velo e kisis lua labii ; e quik l'edifico tremis quaze pro tertremo, e krulis kun frakas-bruiso hororinda. Sinioro Bertrand subite tranceskis, e rekuperante, trovis ke lu sidis sur sofao velvura, en la maxim splendida chambro quan lu vidabis, lumizita per nekontebla kandeli en lustri ek pura kristalo. La pordi apertesis segun muziko nelauta, e damo havanta beleso nekomparebla, vestizita per splendideso astonanta, eniris cirkondata da trupo de gaya nimfi plu bela kam la Gracii — El avancis a la kavaliero, e genupozis, e dankis lu kom livranto. La nimfi pozis lauro-girlando adsur lua kapo, e la damo duktis lu per la manuo al festino, e sideskis apud lu. La nimfi pozis su an tablo, e treno nombroza de servisti eniris e servis la manjaji, muziko delicoza esis pleata dum la tota tempo. Sinioro Bertrand ne povis parolar pro astoneso — lu povis nur retrodonar lia honori per jentila regardi e gesti. La festino finigite,

omni retretis ecepte la damo, qua duktante la kavaliero a la sofao, dicis a lu ica vorti : - - - - - - - - -
- -

NARACO REMARKINDA

Richard Cumberland
(1791)

Jentilulo Portugalana, quan me pregas nomar nur per la nomo Don Juan, recente procesesis pro venenagir sua mifratino de la sama patro, pos ke el gravideskis per il. Ta jentilulo dum plura yari ante sua proceso vivabis tre solitare en sua kastelo en la vicineyo di Montremos, urbeto an la voyo inter Lisboa e Badajos, la garizono frontieral di Hispania. Me montresis ilua kastelo kande me trapasis ta lando tenebroza, distanta de cirkume milio del voyo en valo cirkondata da korkieri, e me nultempe vidabis habiteyo plu melankolioza. La cirkonstanci kontre ta jentilulo esis tante forta, e la historio tante generale cirkulis en ilua vicineyo, ke, quankam il donacis la plu multa parto di sua richaji kom karitato, nulu mem eniris tra ilua pordegi por dankar il por ilua jenerozeso, o pregar helpo, ecepte un povra monako del monakeyo dil Geronzmiterani en Montremos, qua esis ilua konfesigero e diskrete agis kom ilua almonero.

Akuzo tante nigra, implikanta la krimino di incesto ed anke di ocido, tandem atingis l'oreli di yusteso, e

komisiono sendesis a Montremos por inquestar la afero. La kriminanto supozita ne esforcis eskapar, ma volunte respondis a l'advoko dil komisionani.

Dum judicio, revelesis per la konfeso dil karcerano, anke del atesturi dil atestanti, ke Don Juan lojabis de sua infanteso kun la familio di richa komercisto en Lisboa qua havas multa komerco e korespondo en Brazilia. Don Juan, permisita portar la nomo di ta komercisto, esis generale supozita esar lua filiulo natural, ed amor-afero sekreta inter il e la filiino dil komercisto, Josefa, qua esis l'unika filio, el gravideskis, e medikamento esinte donita ad el de la manui di Don Juan, el mortis kelka hori plu tarde, montrante l'omna simptomi di homo venenagita. La matro dil yunino transvivis elua morto nur kelka dii, e la patro, jetinte su aden monakeyo di Mendikamenti, donis per akto di donaco sua tota proprietajo al ocidanto supozita.

En ca naraco semblis esar stranj obskureso di fakti, nam uli forte akuzis Don Juan, e la cirkonstanco laste mencionita tante multe kontredicis, ke ol konfuzigis omno ; e do por koaktar la karcerano explikar la afero, on konsideris kom yusta questionar il per tormento.

Dum ke to esis preparata, Don Juan, sen montrar irga timo pri to quo avancas, dicis a sua judiciisti, ke il sparus peno a li ed a su ipsa, se li recevus lua konfeso pri ula punti quin lu vere explikos, ma ultre qui l'omna tormenti dil mondo ne povus ektirar un silabo.

Lu dicis, ke lu nek esis la filiulo, quale supozita, dil komercisto kun qua lu habitis, nek aliancito al Josefa

mortinta ecepte per la ligi maxim tenera di afeciono reciproka e promiso pri mariajo qua, tamen, lu konfesis ne esabis celebrita. Il esis la filiulo di jentilulo havanta granda richaji en Brazilia, qua livabus il kom infanto sorgita dal komercisto ; ke la komercisto, pro kauzi savita nur da lu, decidabis nomar il per sua propra nomo, e pro ke to eventis dum ilua infanteso, il esis docita kredar, ke il esis orfanulo, la filiulo di parento distanta di la homo qua adoptabis il ; il pregis la judiciisti observar, ke il pro to nultempe konsiderabis Josefa kom sua fratino ; pri gravideskir da il, il konfesis lo, e pregis, ke Deo pardonez ofenso quan il intencabis remediar per mariajo ; pri la medikamento, il ya donis ol ad el per sua propra manui, pro ke el maladeskis pro la gravideso, e timante instigar alarmo o suspektemeso en elua genitori, el postulabis, ke il komprez ula drogi de apotekisto, quaze por su ipsa ; ton il facis, ed il advere kredis, ke oli esis fideme mixita, nam il stacabis apude dum ke la homo preparis la medikamento, e vidis singla ingrediento unope mixita.

La judiciisti pose questionis il, kad il dicus per sua koncienco, ke la jentilino ne mortis pro veneno. Don Juan unesmafoye ploreskis, e respondis, por sua chagreno eterna, ke il savis, ke el ya mortis pro veneno. Ka ta veneno kontenesis en la medikamento quan el glutabis ? — Ol esis. — Kad il imputas la krimino di mixar la veneno aden la medikamento a l'apotekisto, o kad il ipse mixis ol ? — Nek

l'apotekisto nek il ipsa esis kulpoza. — Kad la jentilino, pro principo di shamo (il esis lore questionata) suocidis, ed envarsis la veneno sen ilua savo ? Il tresayis pro hororo di ta questiono, e dicis, ke Deo atestez, ke el esis inocenta pri ta ago.

La judiciisti nun semblis esar konfundita, e longatempe abstenis de plusa questioni, susurante debatis inter su pri la afero, kande un de li komentis al karcerano, ke segun ilua konfeso il dicabis, ke el ya mortis pro veneno, ma per la respondi quin il jus donabis, semblis quaze il intencis absolvar omnu a qua suspekto povus irgamaniere venar ; esis, tamen, un questiono restanta, qua, tam nenatural kam ol esis, li questionos nur pro formo, ante ke li avancez a plu granda extremi, e ta questiono esis pri la patro o la matro dil jentilino. — Kad il intencis imputar l'intenco hororinda mortigar lia filiino al genitori ? No, respondis la karcerano, per ferma voco, me esas certa, ke nula tala intenco eniris la kordii dil genitori desfelica, e me esus la maxim mala de pekanti, se me imputus to a li. La judiciisti pos to deklaris per un voco, ke il ludachas kun la korto, ed sendis imperi por la roto-tormento ; li tamen lastafoye questionas il, kad il savas qua ya venenagis Josefa, a qua il senhezite respondis, ke il ya savas, ma ke nula tormento koaktos il deklarar ol. Pri vivo, il esis fatigita da ol, e li povas disponar ol segunvole.

Li nun prenis ica rekuzanto decidema, e forpreninte ilua supra vesti, pozis il adsur la roto-tormento ;

kirurgiisto esis advokita, qua pozis sua fingri adsur ilua pulsado, e la tormentisti esis imperita komencar lia tormenti ; li donabis ad il un severa extenso da ligili fixigita ad ilua membri e pasita sur axo qua turnesis da vindilo ; la tenso ad ilua muskuli e junturi dal agado dil mashino infernal esis pavoriganta, e naturo parolis lua sufrado per bruisego hororinda en omna membro ; la sudoro aparis en granda guti sur ilua vizajo e pektoro, ma la viro restis ferma en l'agonii dil mashino, nula jemo eskapis, e la chefo, qua esis la direktero di ca laboro infernal, deklaris, ke li darfas augmentar lia tormenti per la sequanta tiro, pro ke ilua pulsado ne variabis per un bato, nek ilua forteso diminutabis per la minima grado.

La tormentisti nun komencis duesma operaco plu violenta kam l'unesma, quan lia injenio diablatra inventabis por variar, por ke ol extorsez dolori plu akuta, per aplikar la mashino a parti qui ne ja experiencis olia porciono del agonio ; kande subite monako hastis aden la chambro e klamis a la judiciisti, ke li cesez tormentar inocentulo, ed audez la konfeso dil ocidanto de lua propra labii. Ye signo del judiciisti, la tormentisto quik desengajis la mashino, e la junturi audeble klikizis su aden olia alveoli per l'elastikeso di arko. Naturo sinkis sub la ago, e Don Juan esvanis sur la roto-tormento.

La monako per lauta voco quik klamis, 'Kanalii nehumana, delagiti de inferno, ed agenti dil diablo, prontigez via mashino por la kulpozulo, e forprenez

via manui sangizita de ta inocentulo, nam yen (e dicante lo il retrojetis sua kapuco) la patro e l'ocidanto di Josefa !'

La tota asemblo tresayis pro astoneso ; la judiciisti stacis stuporigite, e mem la demoni di tormenti rulis lia okuli ye la monako pro hororo e teroro.

'Se vi voluntas,' lu dicis al judiciisti, 'recevar mea konfeso dum ke via tormentisti preparas la roto-tormento por la kriminanto maxim infama qua ultempe esis extensita sur ol, audez me. Se no, facez via tormenti sen plusa questioni, e saturez via apetiti por agonii homal, quin vi nun unesmafoye dum via vivi povas aplikar yuste.'

'Parolez,' dicis la seniora judiciisto.

'Ta sufranto senkulpoza qua nun jacas senkoncie avan mea okuli (dicis la monako) esas la filiulo di patro ecelanta, qua esis olime mea amiko maxim kara. Il konfidesis a mea responso kom infanto, e mea amiko persequis sua fortuno til nia kolonieti en Brazilia. Lu rezidis ibe dum duadek yari sen unfoye vizitar Portugal ; lu sendis a me multa sumi de pekunio por sua filiulo ; tatempe ideo infernal kaptis mea mento, quan la ditreso di mea aferi, e pasiono por spensemeso insipiris, pri konvertar la posedaji di mea tutelato a mea propra konto. Me dicis ta sugesti a mea spozino desfelica, qua esas nun mortinta ; permisez me traktar el yuste, per dicar, ke el ferme rezistis oli longatempe ; ma ankore fato frunsis kontre me, e mea kredito faliis omnahore ; ruino rekte regardegis me, e nulo stacis

inter me e shamo nemediata, ma ca oportunajo infama.

'Tandem persuado, minaci, e la kreskanta preso di neceseso vinkis elua vertuo, ed el asentis la fraudo. Ni konkordis adoptar l'infanto kom filiulo orfana di parento havanta nia nomo ; me mantenis korespondo kun ilua patro per letri fingita esir skribita dal filiulo, ed entratenis mea familio en spensemeso splendida per la pekunio sendita de Brazilia. Tandem la patro di Don Juan mortis, e per testamento legacis sua richaji a me, se falius sua filiulo ed heredanto. Me ja tante fore avancabis en kulpozeso, ke la tento di ca posibleso renkontris nula rezisto en mea mento, e me decidis forigar ca obstrukturo a mea ambiciono, ed a mea spozino propozis kaptar la premio qua fato pendis atingeble, per asasinar la heredanto. El revoltis del ideo pro hororo, e longatempe elua pensaji restis tante perturbita, ke me opinionis esar neprudenta rinovigar l'atako. Pos poka tempo la agento dil mortinto arivis en Lisboa de Brazilia, e pro ke lu konocis mea korespondo, esis necesa ke me savigez da Don Juan qua lu esas, ed anke la richaji quin lu darfas havar. En ca krizo, minacata da shamo e deskovro unlatere, e tentita da avareso, fiereso, e la diablo altralatere, me persuadis mea spozino desvoluntema partoprenar mea krimino, e ni mixis ta dozo kun veneno, quan ni kredis esar destinita a Don Juan, ma qua fakte esis destinita a nia filio unika. El drinkis ol. Cielo quitigis sua venjo adsur nia kapi, e ni vidis nia filiino mortar agonioze

avan nia okuli, havante la bitra mizero di ocido duopla, nam l'infanto vivis en el. Kad esas vorti en linguo por expresar nia lamenti ? Kad esas tormenti mem inter via inventuri qui komparesus ad olti quin ni sentis ? Marvelatra esis la barakti di naturo en la kordio di nia filiino mortanta. El deploris ni, el konsolacis ni, no, el mem pardonis ni. A Don Juan ni quik konfesis nia kulpozeso, ed invitis il aplikar ta puniso a ni quan yusteso postulis, e quan nia krimini meritis. Esis dum ca instanto terorinda ke nia filiino, per sua fina respiro, per adjurado maxim solena postulis e ganis promiso de Don Juan, ke il ne expozez elua genitori a mortigo publika per revelar to quo eventabis. Ho ve ! ve ! ni vidas tro klare, quale il satisfacis sua promiso. Yen, il mortas kom martiro ad honoro ! Via tormenti infernal destruktis il.'

Tam balde kam la monako enuncis ta vorti per tono lauta e furioza, la mizeroza Don Juan sospiris ; duesma sequabus, ma Cielo ne plus povis tolerar l'agonii di inocenteso, ed haltigis ilua kordio por sempre.

La monako fixigabis sua regardo ye il, pala pro hororo, dum ke Don Juan extensis sua membri mutilita en la lasta anhelo di vivo. 'Maledikita monstri, (lu klamis) Deo rekompensez ilua ocido per via anmi en la granda dio di judicio ! Ilua sango esez sur via kapi, ministri di obskureso ! Pri me, se la venjo deal ne ja esas kontentigita da mea kontrico, mea anmo chagrenanta meze dil flami trovos ula konsolaco per pensar, ke vi partoprenas olia tormenti.'

Dicinte lo per voco apene homal, lu plunjis kultelo til sua kordio, e dum ke lua sango spricis adsur la pavimento, falis mortanta adsur la kadavro di Don Juan, e mortis sen jemo.

La siniorino Konstanza forportita da sinioro Friedrich.

Pagino 57.

LA NIGRA FORESTO ;

od,

LA KAVERNO DI MORTO !

Anonimo

(1793)

'Quante terorinda esas la nokto venonta inter ca ombri tenebroza !' kriis sinioro Albert trairante la parto maxim dezolata dil Nigra Foresto. Olti esis l'unesma vorti qui eskapabis ilua labii depos ke, dimeze cirkume, il enirabis ta dezerto sovaja ; ed oli esis audita per satisfaco da Maurice, lua akompananto, quan estimo nur desfacile dum longa tempo impedis ruptar la silenco qua, interruptita nur intermitante da l'ululi di strigi, o la fluktuado di vespertilio, semblis pluprofundigar la horori di ta loko tenebroza, ed impresis timo supersticoza sur lua mento, havante nula skopo videbla, ma acensar ad altajo maxim agonioza.

'Ha, sinioro !' kriis lu, 'quala kurajo min brava kam la vua, dum ica horo obskura, enirus tante temerare la profundaji di ca Foresto ?'

'Me vidis vu esar brava en batalio, Maurice,' dicis sinioro Albert : 'qua danjeron grandega vu anticipas

en ca dezerto, ke vu nomez ol temerareso en me por renkontrar ?'

'Tala loki quala ici,' replikis la Skudiero, 'igas on pensar pri omna ago hororinda : en tala tenebro la Demoni dil Aero, e Spiriti dil Mortinti, havas povo.'

'Mea koncienco esas klara de omna ago,' dicis sinioro Albert, 'qua igus me timar la venjo di Spiriti foririnta ; e me fidas, ke Cielo e bon Anjeli defensez me kontre la Povi Obskura. Kontre enemiki mortiva me esas armizita, e ne timas renkontrar li.'

'Per Cielo, utinam me turnabus mea dorso,' kriis Maurice, 'ante ke me atingabus ca loko tenebroz !'

'E quale ni evitabus ol ?' questionis la Kavaliero. 'Vu ipsa esis mea guidanto vers la Kastelo di Dornheim.'

'Me expektis, ke vu atingabus ol ante la kusho dil suno, sinioro,' replikis lua Skudiero : 'ma vu kavalkis tante lente'—

'Esas vera,' dicis Albert : 'mea mento esis tro okupata dal pensaji pri el por qua, (quale me konfidis nur a vu,) me voyajis adhike, por donar a me libertempo por remarkar la lenteso di mea kavalo fatigita.'

Il retrofaleskis aden sua antea meditado ; ma Maurice, qua, per la sono di voco homal, trovabis alejo del fantomi terorinda qua invadis sua imagino, esis avida durar la konverso ; e quankam lu saveskis la historio di ilua amo, pro ke lu savis la satisfaco per

qua sua mastro sempre parolis pri ol, lu nu pasis l'oportunajo introduktar ol.

'Ka vu ne dicis a me, sinioro,' dicis lu, 'ke esas tri yari depos ke vu vidis la siniorino Konstanza ?'

'Esas plu longa,' respondis sinioro Albert. 'Mea kordio persuadus me, ke me separis me de el dum epoki nekontebla. — Ha ! utinam me itere repetez mea amo ad el !'

'Esas neposibla, sinioro,' dicis Maruice, 'ke el esez nesentiva pri merito e konstanteso quale la vua.'

'For el,' dicis sinioro Albert, 'me joyus esir tale flatata ; mea propra kordio flatis me. Me ya savis, ke por me el nultempe konfesis irga afeciono ; ma me savis, ke ad omnu altra el montris tota indiferenteso ; e mem del sucio per qua el ofte evitis me, me povis inferar elua favoro, nam se el ne konocis ke me adoras el, el havus nula kauzo traktar me min jentile kam l'altri ; ed amon tam sorgeme celata kam la mea, quo ma amo reciproka deskovrus ? Se me esabus indiferenta segun el, kad el ne adius me, pos tante longa konoco ? Ma la frazo nefinigita mortis sur elua labii ; e quankam el hastis de me, me vidabis la lakrimo en elua okulo — Tala idei posibligis me vivar exilita de el ; ma nun proximeskante elua domo, nun kande mea kordio itere batas expektante rividar el, me ne plus darfas konservar ta iluzioni flatanta. Kad ul amanto, plu valoroza por havar el, longe ante nun ne efacabus omna traci di me de elua kordio ?'

‘Me ofte esas kurioza, sinioro,’ dicis Maurice, ‘quale, havante tante forta afeciono por la siniorino Konstanza, vu rezolvis livar Praha sen deklarar vua sentimenti ad el, e sen esforcar obtenar la konfeso di le elua.’

‘Me ja dicis a vu, Maurice,’ replikis sinioro Albert, ‘ke me plu prefere mortus kam igus el, la feliceso di qua me prizas plu kam mea propra, partoprenar la chanci dil homo qua havis tante kelka expekt-esperi por pozar el en la rango quan elua valoro meritas. — Me nun ne havas irga deziri tante prezuntoza : me deziras nur vidar el : pri to quon me pluse deziras, mea propra kordio ne savas. Forsan, pro ke mea Espado kompris por me ula porciono di famo ; pro ke me recevis la honoro di kavaliereso del imperiala Friedrich Barbarossa ; forsan, future, me trovos me en cirkonstanci — Ma me ja dicis, ke me ne indulgos ta pensaji. Quante distanta, Maurice, esas la Kastelo di Hertzwald, ube el nun rezidas, de to dil Barono di Dornheim ?’

‘Ne plu distanta kam tri milii,’ respondis la Skudiero. ‘Me esis freque ibe dum ke me lojis en la Kastelo di Dornheim. Lore ol okupesis da lua onklulo ; ye lua morto, kelka monati ante nun, ol venis ad elua Patro. Ka vu nultempe, sinioro, informis sinioro Friedrich pri vua amo ?’

‘No, nultempe — nam quankam, depos ta tempo dum qua esis mea fortuno salvar lua vivo en batalio, lu sempre profesis amikeso maxim varma por me, lua

propra nesentiveso pri la mola pasioni impedis me konfidar a lu pri ta temo tam volunte kam me konfidas pri altra. Hazarde lu mencionis a me la arivo dil Patro di Konstanza por lojar tante proxim la Kastelo di Dornheim, adube lu olime tante freque invitabis me. Me ofte meditis depose ke, se lu ulfoye experiencabus tala pasiono quala la mea, l'avida emoco per qua me lore aceptis lua invito suficabus deskovrar la sekretajo di mea anmo a lu.'

'De lua infanteso,' dicis Maurice, 'sinioro Friedrich sempre havas temperamento fieracha e violentoza — lu ne konocas temerareso o kompato ; e quankam me recevis de lu multa favori, ed esis mem plu certa pri la protekto dil Barono lua Patro, me judikas, ke me esis fortunoza irir de — Ma deube venas ca subita lum-radio adsur nia voyeti ?'

'Ka ne esas la Luno qua emersas de dop nubo ?' dicis sinioro Albert.

'La luno ja kushis su,' respondis Maurice tremblante pro timi rinovigita.

Sinioro Albert regardis adsupre — la dika branchi interplektita dil arbori en ta loko obstruktis la vidajo ; ma avancante kelka pazi a plu libera loko, il vidis mikra nigra nubo qua semblis pendar plu base kam l'altri e flugetis super lua kapo per movado tremanta, de la bordo shifonatra di qua flagris lumo, sat forta por dispersar l'obskureso, qua nun tote kovris la tero. Lu regardegis ol astonate pro la teroro per qua irga kozo supernatura impresas la mento. Maurice

terorigite lasis falar la reino, e lua agonio neparolebla expektis ul evento hororinda. — Balde li audis en la aero lauta krio, semblante facita da nula voco mortiva ; e saminstante la nubo fendesis violentoze, e dum ke la parti plu obskura desaparis e mixis su kun la aero cirkondanta, l'omna lum-radii qui fluabis ek ol semblis unionar su en un fairo-bulego e, rapide decensante vers la tero, sinkis aden densa arboraro, ed ankore brilis dop la branchi. Albert quik adavane spornagis ilua kavalo ed hastis a ta loko. Maurice per voco tremblanta urjis lu restar, ma malgre ilua timi la kavaliero avancis e, forsante voyo tra l'arbori, vidis ke la Meteoro ankore semblis pendigita super l'enireyo di Kaverno profunda ed obskura, qua lumizesis da olua splendideso : ma ante ke lu povis proximeskar, ol sinkis aden l'abiso, ed omno envelopesis per plu densa obskureso.

Sinioro Albert hezitis agar : ilua kurajo, qua igis il probar omna aventuro danjeroza, forte urjis il enirar la Kaverno, ed explorar la misterio quan impulso interna e neexplikebla persuadis il esar deskovrebla en olua profundaji ; ma l'obskureso dil nokto, qua evidente preventus la posibleso di tala deskovro, e la probableso, ke la Kaverno povus esar retreteyo di bestii sovaja, a la furio di qui il forsan expozus su en ta loko tenebroza, e ke il povus ibe perisar sengloria, viktimo di temerareso nejustifikata, tandem decidigis il ajornar la probo til morge, kande, lu rezolvis, il rivenos kun lumizili ; e nun durar sua voyajo al

Kastelo di Dornheim, adube, il ja timis, il arivos tro tarde por esar admisita. Riveninte a Maurice, il trovis lu tante opresita da teroro, ke lu semblis apene retenar sua raciono : lu parolis demente pri Spirito qua persequis lu, e pri voci audita del Kaverno. Sinioro Albert, quankam neofte iracoza pro trivialaji, fine divenis nepacienta pri timi quin lu konsideris kom senmotiva, e reprochis lua foleso per severeso qua ulmaniere rekuperigis lu.

Li ne irabis adfore ante ke li deskovris lumo tra l'arboro ; Maurice tresayis, deziris retroturnar su ; nam la Meteoro ankore plenigis lua imagino, ed igis lu obliviar la vicineyo dil Kastelo di Dornheim, de qua, sinioro Albert konkluzis, la lumo venis, ed il balde trovis, ke ta konkluzo esas justa. Pluproximeskante, il perceptis, ke la tota fasado dil Kastilo esis lumizita ; ed, inter la multa voci quin lu audis en olua muri, il distingis gaya muziko. Quankam l'anmo di sinioro Albert ne inklinesis partprenar ta semblanta festino, lu joyis trovar, ke la levponto ne ja esas levita, e la pordisto ne ja repozas. Il sonigis korno pendigita ye la pordego ; la pordego quik esis desriglagata, e Seneshalo ekiris, ed invitis il enirar, dicante ke tadie admiso esas permisita ad omnu. Sinioro Albert questionis, qua evento joyoza kauzas la gayeso quan lu perceptas en la Kastelo. La Seneshalo respondis, ke li celebras la mariajo venonta dil Barono kun siniorino quan il kurtezis longatempe, ed olqua, li decidabis tamatine, eventos pos tri dii. La Kavaliero lore

demandis parolar kun sinioro Friedrich : il duktesis aden granda apartamento, ube il ne longe vartis til ke sinioro Friedrich envenis.

Sinioro Albert pazis adavane por parolar ; ma rikonocante la Kavaliero, Friedrich ne lasis il parolar, ma embracis il per avideso expresanta sua joyo. 'Kad esas posibla, mea amiko !' kriis lu, 'ke me vidas vu hike ? Vua arivo tatempe esis la skopo di mea deziri maxim ardoroza.'

'Me konsideras bonacepto tante jentila, sinioro !' respondis sinioro Albert, 'kom plusa pruvo pri vua amikeso por me ; e to augmentas la plezuro quan nia renkontro donas a me.'

'Ne imputez mea joyo nur ad amikeso,' replikis sinioro Friedrich : 'mea propra interesto esas granda parto di ol. — Renkontrar vu omnafoye joyigus me ; ma nun, kande a tala braveso quala la vua me forsan debos la feliceso di mea vivo, vua arivo fortunoza tiras me ek desespero.'

'Quon vu intencas dicar, sinioro ?' dicis la Kavaliero ; 'qua kauzo povas desesperigar vu ? e qualamaniere me povas tre felice servar vu ?'

'Nun ne esas bona tempo por pluse explikar,' dicis sinioro Friedrich : 'inter la turbi, qui nun eniras libere omna apartamento en la Kastelo, me ne savas qua hazarde audus me. Morge matine ni kunpromenez en la Foresto. Dume me duktos vu al festino : pos vua voyajo adhike, drinkajo e manjajo esez bone aceptata

da vu ; e me trovez vu morge esar, quale vu sempre esis a me, amiko a qua me darfas fidar.'

La vorti di sinioro Friedrich, e l'agiteso di lua maniero, alarmis sinioro Albert : lu rinovigis sua promisi servar lu, e li kune marchis al Salonego dil Kastelo. Ibe sinioro Friedrich prizentis sua amiko a sua Patro, qua cirkondesis da turbo de gasti. La Barono, audinte ilua nomo, hastoze turnis su ; ma, vice salutar il, dum poka tempo regardis il, e restis tacema.

Sinioro Albert, qua expektabis altra acepto, esis perplexigita ; e sinioro Friedrich esis videble ofensita da la koldeso di sua Patro ad amiko a qua lu debis tante multe — 'Me opinionis, sinioro,' dicis lu, 'ke me ja informabis vu, ke esis ica brava Kavaliero qua expozis sua propra vivo a danjero maxim proxima por salvar me del enemiki kontre qui, fatigite ed esvanante pro manko di sango, me ne plus esis kapable defensar me.'

'E me avide embracos omna oportunajo, mea filiulo !' replikis la Barono, tresayante quaze de meditado profunda, 'por pruvar a lu ed a la mondo, quante multe me prizas ta vivo quan il tatempe prezervis. — Tre brava sinioro !' duris lu parolante a sinioro Albert, 'me mustas pregar vua pardono pro ke, kande vu advenis, mea pensado esis tante multe absorbita da altra aferi, ke me, audinte vua nomo, ne quik rimemoris ta grand obligajo quan me debas a vu. Per nefingita joyo me embracas la salvanto di mea

filiulo, e me ipsa expresas a vu ta gratitudo debita. Vu esas maxim bone aceptata, e me flatas me, ke vu montros, per la longeso di vua sojorno en ol, vua agnosko pri la satisfaco quan vua prezenteso donas a me.'

Sinioro Albert facis respondo konvenanta a ca komplimento ; e pos plusa jentil dicaji, la Barono invitis il desarmizar su. La Kavaliero konsentis ; e retretinte a chambro privata, il esis servita da sua propra Skudiero ed un de la servisti dil Kastelo, qua, segun l'impero dil Barono, adportis luxa robo ad il por metar pos ke lu desmetabis sua armi.

Dum ke Maurice desbuklagis ilua kuraso, sinioro Albert sentis, ke lua manuo tremis — 'Vu ne ja,' dicis lu, 'rekuperesas del teroro qua sizis vu en la Foresto.'

Maurice agnoskis lo.

'Ka vu renkontris irga aventuro pavoriganta ibe, sinioro ?' dicis la servisto dil Barono.

'Ni pasis apud la boko di Kaverno,' respondis sinioro Albert : 'quala kimeri terorinda Maurice ibe vidis, lu ipsa povas plu bone naracar.'

'La boko di Kaverno ?' klamis la servisto ; 'e proxim ca Kastelo ?'

'Apene distanta de mil futi,' respondis la Kavaliero.

'E ka vu vidis nulo ibe, sinioro ?' replikis l'altru.

'Quan vu supozus me vidir ?' questionis sinioro Albert, kelke emocoze.

'Tante multa kozi terorinda videsas en ta loko,' respondis la servisto, 'ke esas longa tempo depos ke irgu de ni audacis proximeskar ol. Ta Kaverno esas certe la habiteyo dil Spiriti infernal. Ulfoye on audis en ol jemi matida, o krii pro angoro ; ulfoye bruisi simila a la bramo di torenti, o la grunado di vapori inkluzita. Esas raporto, ke ul ocido esis facita ibe, e ke esas la venjema Spirito dil Mortinto qua ankore frequas la loko ube il esis desunionita de sua korpo.'

'Ka ta opinioni cirkulis, Maurice,' dicis sinioro Albert, 'dum ke vu lojis en ca Kastelo ?'

'Me audis pokete pri oli, sinioro,' respondis Maurice, plu pala kam antee.

'E quante longe depos ke ta vidaji stranja esis remarkita en la Kaverno ?' dicis la Kavaliero.

'On dicis a me, sinioro,' respondis la servisto dil Barono, 'ke l'unesma malauguro vidita ibe, esis lumo qua brilis cirkum la boko di ol, duadek-e-quar o -kin yari ante nun, cirkume, dum la tempo kande la Kastelo divenis la posedajo dil nuna sinioro. Ma me povas certe afirmar nulo pri la afero, pro ke esas apene tri monati depos ke me ipse venis adhike ; e l'omna eventi di ta tempo distanta esis naracita a me da diversa homi en la domanaro dil Kastelo.'

'Vu, Maurice, venis adhike kun la nuna Barono,' dicis sinioro Albert — 'Ka vu ne memoras plusa partikularaji ? Ka la tradiciono ne indikis, quan on supozis esar ca ocidito ?'

'Ula Voyajanto vaganta tra la Foresto, sinioro,' respondis Maurice : 'ma fakte l'ocido esis nur rumoro nepreciza ; e la Kaverno esis timita egale dal vicini de tempo tre plu frua kam la veno dil Barono.'

'Ka ca Kaverno havas irga nomo partikulara ?' questionis la Kavaliero.

'Ol nomesas la *"Kaverno di Morto*[*]*",*' respondis la servisto.

Sinioro Albert taceme finis vestizar su ; nam ca naraco pri loko ube il ipse atestis evento quan lu kredis esar supernatura, profunde impresis ilua mento. — Ilua deziro penetrar la profundaji maxim interna dil Kaverno nun esis mem plu forta : il judikis, tamen, ke esus plu oportuna vartar, pro ke il ne savis, qua esus interesata preventar ta deskovraji terorinda qui il persuadesis mentale esor trovita.

Tam balde kam il esis pronta, il rivenis al Salonego, ube la Barono e lua filiulo joyoze recevis il. La Barono sidigis sinioro Albert en la plaso maxim honoroza, maxim proxim su, e traktis il kom gasto del eminenteso maxim alta. Sinioro Albert, tamen, mustis observar, ke de tempo a tempo lu regardegis il per intenseso remarkinda, ma quik deturnis ta regardo, irgekande sinioro Albert deskovris ol. Pri sinioro Friedrich, lua fronto severa e frunsita suficante revelis la perturbeso di lua mento ; e se ulfoya rideto dispersis

---

[*] *Die Hole des Todes* esas la nomo quan ol ankore retenas ; e la rurani vicina di ta tempo timas proximeskar ol, ed havas multa idei baroka e supersticoza pri ol.

la traureso di lua vizajo, lo esis kande lu regardis sua amiko recente arivinta. Kande sinioro Albert extensis manuo trans la tablo, la brilo di ringo portita sur la fingro kaptis la regardo dil Barono ; e lu demandis permiso por vidar ol plu atencoze. Sinioro Albert quik desmetis ol, e donis ol a lu. Ol esis granda rubio cirkondata da brilianti. La Barono examenis ol per forta atenco, e deklaris, ke la rubio esis la maxim valoroza quan lu vidabis.

'Me ipsa, sinioro Kavaliero,' lu pluse dicis, 'esas tre savanta pri juveli ; e vu anke esas egale savanta, pro ke vu kompris tala gemo.'

'Me certigas vu, sinioro,' replikis sinioro Albert, 'ke me esas tote nehabila judikar olua valoro : ol havas ya granda valoro segun me — ne pro olua propra richeso, ma pro ke ol esis l'unika restajo di mea patro mortinta.'

La Barono itere laudis la beleso dil ringo, e retrodonis ol ad olua posedanto.

La festino ne finigesis til tre tarda horo ; e la Barono ipse duktis sinioro Albert al chambro quan il igis on preparar por il. Talmaniere lu renkontris Maurice, qua iris por servar sua mastro. Lu quik rikonocis lu, ed expresis sua satisfaco, ke lu rivenabis al Kastelo.

'Me regretis,' lu duris dicar, 'ke vu havez irga kauzo ne prizar servar mea filiulo ; ma quankam vu elektis livar lu, esez certa, ke vu havas mea protekto.'

Maurice dankis lu ; e la Barono, dicante ke lu joyoze parolos pluse kun lu, deziris ke lu venez a lua apartamento jorne tam frue kam il vekas.

Lore Maurice servis sua mastro, qua balde forsendis lu, e retretis por repozar ; ma esis longa tempo ante ke dormo klozis lua okuli. La melankolio videbla di sinioro Friedrich igis il anxiar por pluse konversar kun lu ; ma lu ankore esis nepacienta enirar la Kaverno, pri qua tante stranja naraci esabis donita ad il. Lu perdis su per konjektar pri la vidaji extraordinara quin on dicis venar ek ol, e persuadesis, ke ul ago hororinda esis hike facita. Tandem ilua pensaji retroiris aden lia kanalo kustumal ; e nur l'ideo di Konstanza posedis ilua anmo til ke, vinkita da fatigeso, il tandem dormeskis.

Ilua sonji esis misterioza e teroriganta. — Il imaginis su itere sidar an la tablo dil Barono ; gayeso cintilifis en l'okuli di omna gasto, e la lumo di torchi nekontebla difuzis dio artifical ; kande subite olia brilo esis eklipsita da ombro obskura qua glitis alonge la tablo, ed ulfoye semblis restar flugetante super la centro di ol. Sinioro Albert e l'omna gasto regardis adsupre, e vidis Fantomo tre abomininda, gigante granda, qua iras tra la aero super lia kapi per flugado lenta e melankolioza ; olua aspekto minacanta konsternis omna kordio. Dum ke li regardis ol, voco matida proklamis,

— 'La horo fatala venas !

'E la povi kruel di Venjo marchas !'

La Kastelo sukusesis de sua fundo : la Fantomo brandisis sua ali, e nemediate venis densa nebuleto, qua envelopis omni asistanta. Sinioro Albert ne plus povis distingar irgo ; ma en l'obskureso ilua oreli trifoye asaltesis da kriachi hororiganta. Subite flagro di lumo fluis del Esto adsur la loko ube lu stacis ; lu turnis sua okuli, e vidis nubo simila a ta dil antea vespero qua duktabis il al Kaverno di Morto ; e gradope il dicernis Militisto, vestizita per homarmaro brileganta e portante sur la pektoro l'emblemo dil Kruco. La radiado qua cirkondis lu dispersis la nebuleto ; e sinioro Albert trovis, ke ek ta tota asemblo ye la festino, il restis sola. La Fantomo hororinda anke desaparabis kande aparis ta fantomo min pavoriganta qua, decensante del nubo e regardante sinioro Albert per mieno benigne cielal, extensis sua brakii por embracar il. Sinioro Albert, havante emoco quan il ne antee experiencis, hastis vers olu ; ma tam balde kam la Fantomo tushis il, olua substanco semblis dispersesar ; olua homarmaro brila forfalis de ol, e la Kavaliero perceptis, ke il embracabis skeleto a sua sino. — Lu tresayis, ed apertis sua brakii pro hororo ! ma ol ne falis al sulo ; ma brandisante espado sangizita en la aero, quan ol ne antee havis, ol parolis distinte per febla voco ta vorti :

'De ca kolda manuo ca espado recevita,
'Yen me venjita, e vu restaurita !'

E quik desaparis.

La hororo quan ol inspiris vekigis sinioro Albert. Koldeso rozoza invadabis ilua membri ; — dum plura instanti il apene audacis apertar sua okuli, timante ke oli regardez formo di teroro ; e la timo qua nun tenis lua anmo forsan plu dolorigis il, pro ke esis l'unesma foyo ke il experiencabis olua povo. Gradope il konoceskis, ke ol esabis nur sonjo ; ma l'impresuro forte duris en ilua mento ; ed il persuadesis, ke ol esis ula viziono misterioze importanta. La matino nun esis tarda. Sinioro Albert staceskis, e sentis forta konvinko, ke ul evento predicita esos deskovrita ad il. Il ne povis konjektar, qua esis ta persono por qua la Spirito talmaniere postulis venjo ; ma il tendencis supozar, ke esis ta qua rumori populara dicis esir ocidita en la *Kaverno di Morto*.

Mesajo nun esis adportita del Barono por invitar il dejunetar kun lu en lua apartamento. Il obediis, e trovis la Barono sola ; ed esis recevata per saluti maxim kordiala quin jentileso povus impozar. La Barono pose questionis, di qua loko il esas indijena ?

'Me naskis en l'urbo Praha,' respondis la Kavaliero.

'Ka do vua Patro esis Bohemiano ?' questionis la Barono.

'Forsan semblos stranja, sinioro,' respondis sinioro Albert, 'dicar ke me ne savas pri la lando di mea Patro : mea Matro, Isabella von Glatzdorff, esis ek un de la familii maxim anciena en Bohemia ; ma me perdis mea amba Genitori tro frue por memorar li : me konocas nur lia desfortunaji, e mea propra parto en

oli, del naracado di mea Onklulo, a qua me debas mea edukado.'

'Vua vorti ecitas kuriozeso,' dicis la Barono : 'ka me darfas questionar, qui esis ta desfortunaji ?'

'Me povas naracar la historio nur neperfekte. Mea Onklulo kom yunulo asumis la Kruco, ed engajesis servar Baldwin di Ierusalem ; e dum la batalio en qua ta Princo esis kaptita dal Emir Turkana, lu supozesis esir mortigita ; ma lu esis prezervita por plu severa sufrado : lu anke falabis vivante aden la povo dil Nekredanti, inter qui lu restis kaptita dum dekeun yari. Tandem lu eskapis ; ma retroirinte a Praha, lu experiencis tristeso kruela. Lua Genitori, e lua siniora Fratulo, esas mortinta : ta lasta, kredinte ke lu ne plus vivis, legacabis sua omna domeni a parento distanta. Nur lua Fratino vivis ; ma esis multa dii ante ke lu deskovris elua lojeyo ; e kande lua sercho tandem sucesis, lu trovis el esar dementa, ed entratenita per la karitato di nekonocanti ! Lu saveskis, ke pos la morti di elua Genitori, el desobligabis la Fratulo de qua el dependis, per mariajar su kun Rudolf von Fahrenbach, yuna nekonocato, pri qua li povis dicar nulo, ma ke lu distingabis sua braveso en kontesto kun Nobelulo Bohemiana, qua anke kurtezabis el ; e ke, balde pos lia mariajo, lu livabis el por krucomilito segun vovo quan lu facabis ante ke lu konocis el : ke lu esis absenta dum du yari ; pos ta tempo certa informo pri lua morto esis portita ad el ; la shoko esis tro granda ; ol jetis el aden febro deliriganta, elua vivo

tamen esis prezervita, ma elua raciono nultempe rivenis. El esis dum plura monati en ta stando kande el vizitesis da sua fratulo, qua duktis el, e me (qua naskis pos ke mea Patro foriris) a sua propra domo, ube lu uzis omna moyeno por rekuperigar el ; ma lua sorgemeso esis vana ; melankolio kontinue tormentis el, ed ante ke yaro pasis depos lua riveno, el mortis, la viktimo di desespero. Mea Onklulo multe serchis la familio di mea Patro, ma ne povis deskovrar ube li habitis. Mea Matro, dum tempo frenezioza, destruktabis l'omna letri quin el recevis de mea Patro, fakte omna memorigili di lu, ecepte ca ringo, quan vu, sinioro, remarkis lasta nokte : ol esis lua unesma donacajo ad el ; e til la lasta instanto di elua vivo, el ne permisis ke ol esez forprenita de elua fingro. Ma mea Onklulo nultempe permisis me sentar la manko di mea Genitori ; e tam balde kam me evis sate por portar armi, lu ipse duktis me aden la voyi a glorio. Nekonocante mea vera Patro, me sempre veneracis lu kom patro : lu nun esas mortinta dum plura yari ; ma la gratitudo debita a lu sempre restos en me.'

La Barono atencoze askoltis, e la chanji sur sua vizajo expresis quante profunde lu interesesis pri ol. Sinioro Albert observis lua intereso, qua plezis il. E nun la Kavaliero, rimemorante ke sinioro Friedrich deziris vidar lu, pensis ke esas la tempo serchar lu : il adiis la Barono, e per jentileso reciproka, li separis su.

En galerio tra qua il pasis irante del apartamento dil Barono, il renkontris sinioro Friedrich marchanta per hastoza pazi.

Li pasis adavane al Pordego dil Kastelo : sinioro Friedrich jetante apertis ol, ed ekiris aden la Foresto, — e nek l'unu nek l'altru ruptis sua tacemeso til ke li atingabis profunda valeto, tote celata del Kastelo. Lore sinioro Friedrich faligis la brakio di sinioro Albert e, serioze regardante il, 'Me volas saveskar,' dicis lu, 'ka me ya darfas nomar vu per la titulo di mea amiko ?'

'Ka vu tante meskine konsideras me, sinioro,' respondis la Kavaliero, 'ke vu supozus me kapabla permisar ilta a qua me expresis estimo havar kauzo dubitar mea sincereso ? e me kredas, ke me darfas apelar a plu kam vorti por pruvar la realeso di ta amikeso quan me dum tante longa tempo havas por vu — Ma qua kalamitato neexpektita desfeliciigas vu ? Vua mieno perturbita e la vorti parolata igas me timar ula malajo hororinda.'

'Sen vu,' dicis sinioro Friedrich, 'me mustas subisar la maxim mala malajo ; me mustas vidar la belino quan me amoras en la brakii di altru.'

'E ka vu sentas la povo di amo, sinioro ? Qua esas vua belino ? e quale me povas prezervar el por vu ?'

'Vu forsan rimemoras,' dicis Friedrich, 'ke me esis advokita del Kampeyo da mea Patro, per maniero qua igis me konkluzar, ke lu havis motivo grava por postular mea riveno. — Arivinte, me informesis pri

lua mariajo intencata. Me esis min surprizita da to, pro ke me savis ke, depos la morto di lua altra Filiuli, esis kauzo por desquieteso en lu vidante me kom la lasta di sua raso : nam lu sufris su esar alarmita da predico o sonjo, qua anuncis fato terorinda por sua familio, irgekande nur unika homulo esas la nura transvivanto di ol. Lu nultempe klare explikis su pri to ; ma lu ofte urjis mea mariajo per sincereso qua tedis me, e lu esis sempre vexita pro la nevolunto quan me montris. Do kande lu introduktis me al damo a qua lu expektis me facar la devi di Filiulo, me akompanis lu ad elua lojeyo, satisfacata pro ke lu elektabis ofrar sua propra manuo ad el, prefere kam koaktar me donar la mea propra ad el. Ma quale me povas expresar a vu la chanjo subita quan la vidajo di ca belino nekomparebla efektis en mea kordio ; nam en mea futura Stifamatro me vidis la maxim belega kreuro vidita da naturo ; e kande el esis demandata konsiderar me kom la Filiulo di ta qua esis la spozulo destinata : el sospiris, ed elua vango redeskis, kande el permisis me prenar elua manuo, quan me presis a mea labii ravisata. El sospiris mem plu profunde, subite tiris elua manuo de me ; elua okuli lakrimifis, ed el forturnis su. Esis probable fortunoza por me, ke elua prudenteso, o forsan timideso, superiris la mea ; me altre sendubite revelabus mea nova pasiono ad elua Patro ed a la mea. Ma la profunda melankolio a qua me rezignis me ya instigis l'atenco di mea Patro ; ma lu imputas ol a mea timi, ke mea interesto esos riskita

da ca alianco projetita. Ma tala pensaji esas tro triviala por nun engajar mea atenco. — Por ganar ca belino nekomparebla, me joyoze renuncus irga richaji, irga honori ; ma pensar pri el en la brakii di altru, e vidar el sakrifikata a ta di qua la evo devas interdiktar l'aspiro havar homino tante belega — sinioro Albert ! to dementigas me ! frenezio sizus mea cerebro, se vu refuzus vua kompato a me. — Ka vu hezitas ? Ka vu povas refuzar helpar me ?'

'Me sincere kompatas vu,' replikis la Kavaliero : 'e me chagrenas, ke vu cedas vua anmo a pasiono qua kunportas tante multa desfacilaji.'

'Ol kunportas nula desfacilaji,' avide kriis sinioro Friedrich, 'de qui vu ne povas desinkombrar me.'

'Kad esas projeto forportar ca damo,' dicis sinioro Albert, 'por qua vu bezonas mea helpo ? Me pregas, sinioro, ke vu kalme konsiderez la cirkonstanci partikulara qui—'

'Me ja konsideris,' interruptis sinioro Friedrich ; 'e me savas, ke esas nur un moyeno posibla per qua, sen ruinar mea richeso, me povas obtenar mea amoro. Se esus posibla evitar la vigilo di elua patro e furtar el de lua kastelo, me certesus, ke la domeni di mea patro provokata nultempe divenus le mea ; ma se ta titulo, se ta domeni esus nun le mea — sinioro Albert ! Ka vu povas nomar vu mea amiko, e ne rimemoras, ke vua manuo povus facar oli le mea ?'

Sinioro Albert tresayis ; il regardis sinioro Friedrich per timanta mieno, e lektis sur lua fronto tenebroza la konfirmo dil timi quin lua vorti sugestis.

'Me ipsa esez Barono di Dornheim,' dicis sinioro Friedrich pos pauzo : 'Ka vu ne komprenas me ?'

'Me ne audacas komprenar,' respondis la Kavaliero hororigata. 'Ka me esas asasinanto ?'

'Ne supozez, ke me esas kapabla insultar vu, mea amiko,' replikis sinioro Friedrich ; 'me konocas vua granda sentimento pri honoro ; e fidas a me, me uzus vua braveso por nula entraprezo qua ne esas digna pri ol. Se la Barono povus esar surprizita en irga desavantajo inter mea propra sequanti, me povus trovar ti qui loyale efektus mea skopo. Ma to esas neposibla — lu esas nultempe sola. Me ne savas lua motivo ; me ne audis pri irga enemiko quan lu timas ; ma lua agado esas tala quala incitus ta supozajo. Lua kompanuli esas sempre kun lu ; e kun sacerdoto li dormas en lua chambro. Ica cirkonstanco, vu perceptas, igas vana omna espero surprizar lu ; e se lu havus libertempo por defensar su, nur vua prodeso egalus la lua. Kom yunulo lu esis Militisto dil unesma famo ; ed evo ne febligas lua brakio. Me savas, ke vu ne degnus luktar kontre enemiko havanta forteso inferiora ; ma esez certa, mea amiko—'

'Ne plus nomez me to !' kriis sinioro Albert ; 'me negas l'amikeso di patrocidanto !'

Sinioro Friedrich, irge quante provokata, ne audacis expresar sua indigno, ma respondis, 'Se mea amo esus

min ardoroza, mea projeti esus min desesperanta ; ma ta qua adoras la siniorino Konstanza—'

'Konstanza !' klamis frenezioze sinioro Albert — 'kad el reciprokas vua amo ?'

'Me ne povas dubitar,' respondis Friedrich : 'quankam me nultempe recevis la certigo ravisanta, ma un de elua homini, qua esas mea konfidencanto, certigas me, ke el rezistas la mariajo, e ke el sekrete amas altru — quan me kredas esar me ipsa.'

La vizajo di sinioro Albert redeskis pro emoco. Il pozis manuo adsur sua espado, ma rimemorante ke il esas la gasto di ta kontre qua il ektiris ol, hastis de lu aden la maxim densa parti dil Foresto. Ibe il jetis su adsur la sulo e cedis su a la angoro di sua anmo. Gradope, tamen, febla espero animizis il, ke la sekretajo dicita da sinioro Friedrich forsan havis nula fundo ma lua propra vanitato — ma lore ca espero perdesis pro l'ideo tormentanta, ke pos tri dii Konstanza destinesas donar sua manuo a la Barono. Deziro hastis aden ilua mento itere vidar el ante ta evento fatal, e pose adiar el por sempre. Il demandis de rurano la voyo a Hertzwald, e nemediate iris adibe, aranjinte lojar che lua Kabano (qua ne esis fora) tanokte. Il balde vidis la Kastelo ; ma il hezitis pri la motivo quan il devas ofrar por sua vizito ; il nur poke konocis la Patro di Konstanza qua, dum ke il konocis el, esis absenta per voyajo ; ed elua Matro, kun qua el lojabis che Praha, depos ta tempo mortabis. Tamen, vidante Servistulo ye la pordego, il questionis, e

saveskis, ke la Barono di Dornheim jus arivis. Ca raporto impedis il enirar til pos lua departo ; ed il rezolvis vartar proxime til vespero. Ye l'angulo di un del muri esis erektita turmeto quadrata ; e preterpasante ol, il audis la tre bone konocata voco di Konstanza ; el konversis kun Elinor sua servistino, e lamentis la mariajo fatala qua balde esos efektita, dum ke ta lasta konsolacis el per l'omna argumenti posibla.

'Pro quo, se ta uniono esas tante odiinda, siniorino — pro quo vu submisas vu ad ol — moyenin on povus trovar por preventar ol — por fugar del Kastelo ed evitar ol.'

'Ho ve ! Elinor, adube fugar ? qua amikon fidinda me havas ? Me esforcis movar mea Patro severa de lua skopo per omna moyeni — ma vane. Lu nur traktas me plu severe.'

'Me mustas pregar, siniorino, ke vu pardonez me pro to quon me dicos' — dicis Elinor, 'ma certe, se vua afeciono ne esus altre engajita, la Barono plu facile ganabus vua manuo — e me observis, kande sinioro Friedrich esis hike, ke vu regardis lu per fervoro qua—'

'Ha! Elinor, se me nur povus parolir kun lu e questionir nur un questiono ! — se me nur povus saveskar, quale lu posedas la Kasko quan lu portis tadie. Ta Kasko, se me ne eroras, ulfoye havis altra posedanto.'

'Kad lu esis l'amanto qua ganabis vua afeciono ?'

'Il olim amis me, ma ne savis mea sentimenti pri il, pro mea espero efacar pasiono qua nur igus il mizeroza, nam me persuadesis, ke mea patro nultempe konsentus a nia uniono : — ma, ho ve, il longe ante nun obliviis me, quankam me nultempe povas oblivar il.'

Tainstante l'amanto ravisata prizentis su avan la fenestro. 'E ka vu supozas esar posibla, ke il povus obliviar vu ? Ha ! Konstanza, ta kordio qua unfoye konfesus vua charmi nultempe povus trovar duesma amo !'

Deskriptar l'emoci di Konstanza esas neposibla. La du libere parolis pri l'afeciono qua esabis prezervata neruptite dum tante multa yari, quankam taceme ; e vinkita dal persuado di elua amanto e di Elinor, el cedis su al neceseso fugar del fato qua vartis el ; e li tandem konkordis, pro ke multa servisti dil Barono forsan esas en la foresto — e pro ke Albert livabis Maurice kun la kavali che Dornheim, — ke Elinor sendez la klefo dil gardeno a lu che la Kabano dil rurano ; e pos ke la tota familio repozabos, il admisez su, e pose departez kun Konstanza a la limiti dil rejlando. — Ico aranjita, Konstanza tiris blanka plumo ek sua hararo e jetis ol ad il del fenestro ; dicis ke il portez ol en sua helmo, por ke el povos distingar ol per la lun-lumo, e flugar al nura protekto a qua el povas fidar.

Sinioro Albert lore retretis — ma il ne ja esis for la Kastelo kande Maurice renkontris il, e dicis, ke lu

venis trovar il, nam lu desquieteskis pro ke il ne retrovenabis a Dornheim, e lu konkluzabis, ke il iras ad Hertzwald por vidar la siniorino Konstanza. Sinioro Albert komunikis la felica novajo a lu, e pluse dicis, ke il intencas duktor el a Wien, e pos ke la ritui dil Eklezio facabos el la ilua, postulos la protekto dil Imperiestro kontre la Barono di Dornheim, olquan il ne dubitas ganar pro olima signi favoroza facita dal monarko ad il. Il lore deziris, ke Maurice retroirez a Dornheim e duktez la kavali al kabano dil Rurano, adube il ipsa iris expektante ke Elinor balde venos kun la klefo.

Il ne rimemoris la dicajo di sinioro Friedrich, ke un de la servistini di Konstanza esas pagita da lu, ma se il ya rimemorabus, il ne suspektabus ke ta servistino esas Elinor, pro ke el expresabis tante multa intereso pri la aferi di elua mastrino. Ma Elinor esis dum longa tempo vinkita dal donacaji de Friedrich, e sendis a lu informi pri omna konfidencajo quan elua mastrino konfidis ad el — e tam balde kam el cesis servar, el hastis a Dornheim, preninte la klefo dil gardeno, e revelis la tota projeto al yunulo impetuoza, qua restabis abstraktite tenebroza che hemo dum la tota dio e decidabis ne irar kun la Patro, quan lu odiis, ad Hertzwald : — El donis a lu la klefo, e blanka plumo simila a ta donita ad Albert, e lu informis el, ke la Kasko portita da lu esis olima posedajo di sinioro Albert, Kavaliero en la servo imperial, — saveskinte ke Albert esas l'amanto favorata da Konstanza, lua

furio esis sen limiti, e lu rezolvis havar tota venjo kontre sua rivalo. El lore livis lu, ed iris al anxianta sinioro Albert, ed inventis rakonto tante dupiganta per sucio versimilanta, e per mieno tante fervoroza pri ilua interesto, ke il konsentis vartar til la venonta jorno. Elinor pose retrovenis al Kastelo ed explikis la longa absenteso a sua mastrino, dicante ke elua amanto impedabis el per questioni nekontebla, pri omno quan eventabis al objekto di sua amo dum ta longa periodo kande li esis separata.

La familio retretabis por repozar, e la tempo venis kande sinioro Albert esas expektita. La kordio di Konstanza pulsis kande el vidis figuro portanta kasko plumizita enirar la gardeno ; Elinor provizis skalero ek kordi, e la tremanta Konstanza decensis aden la brakii di sinioro Friedrich. Lu embracis el. Timante alarmar el per lua audaceso, lu represis sua pasiono, e per maniero respektema duktis el al pordego dil gardeno, ube servistulo fidinda vartis kun kavali rapida, e saltinte adsur un de oli, prenis avan su sua premio belega e nesuspektema ; lua servistulo samamaniere recevis Elinor, e li foriris per granda rapideso.

Dume sinioro Albert promenis en la Foresto, e promenis tante longe, ke l'ombri di nokto falabis cirkum il ante ke il remarkis olia veno, ed il tante min atencis sua voyo, ke il perdis la voyeto qua duktus il retroe al Kabano ; dum ke il hezitis, il vidis ye poka disto lumo vaciletanta, qua, kande il proximeskis, semblis regresar avan il. Surprizite ed havante emoco

timoza, il ankore sequis ol, ed ol subite sinkis aden la tero, ed il perceptis, ke il esas ye la boko dil *'Kaverno di Morto.'* Rezolvite explorar olua misterii, per sua espado il esforcis tranchar paseyo tra la herbachi abundanta qui kovris l'enireyo, ma la manko di lumo jenis il, e nun rikonocante la parto dil Foresto en qua il esis, il decidis retroirar al Kabano por obtenar torcho. Ibe il renkontris Maurice kun la kavali, ed informis lu pri la chanjo dil projeto e pri sua rezolvo explorar la Kaverno. La Rurano e Maurice protestis pro la danjeri dil entraprezo, ma, surda kontre lia pregi, il prenis torcho e retroiris sole al boko dil Kaverno. Il balde efektis eniro e decensis, venis a lito di rivereto subtera, la aqui di qua falis de alta brechego en la roki kom katarakto spumifanta ; pasinte ol, lu trovis paseyo longa e streta, ye l'extremajo di qua il vidis flamo reda e mikra, — ol similesis la kanikulo sidanta sangatre sur horizonto nebuletoza. Duktita da ol, il atingis vulto mikra e cirkulatra, tote lumizita da olua brilo, ed ultre ol aparis nula plusa voyeto. La flamo radiis spiratre a loko ube la sabli formacesis kom amaseto, ed il audis cirkum su febla sono quale la fluktuado di fora plumi. Il regardis la kolineto, e vidis ulo qua cintilifis sub la surfaco, e quala esis lua emoci, kande il remarkis la lamo di espado, la mancho di qua esis tenita dal kolda manuo di skeleto !

Il rimemoris sua sonjo ; il sizis l'espado, e l'osta fingri tenante ol apertis su, e donis ol aden ilua teno ;

saminstante la flamo desaparis per brilanta flagro, e subite vento-vortico kreskis ed extingis ilua torcho ed envolvis il en sablo-vortico. Ilua anmo preske esvanis en il pro la horori vidita — e por augmentar ta terori, il ne povis trovar la paseyo inter la roki per qua il enirabis ta vulto ; ol tamen esis videbla per lumo qua fluis del extera Kaverno, ube il perceptis plura lumi movanta en diversa direcioni, kande bruiso violentoza, qua sukusis la Kaverno til olua fundo, asaltis ilua oreli.

Il avanhastis e trovis, ke grandega fragmento dil roko falabis, sub qua il vidis la korpi mutilita di du homi aplastita dal enorma pezajo. Il anke vidis figuro armizita qua jacis jemante plu fore ; kande il pluproximeskis, la nekonocato levis sua kapo, ed Albert apene fidis a sua okuli, vidante la Barono di Dornheim.

'Adube vu tranus me, spirito venjanta !' lu kriis.

'Staceskez, sinioro,' dicis Albert, 'ed esez pronta respondar al questiono quan l'eventi di ca nokto yurizas me questionar. Vane vu esforcus eskapar vua propra koncienco akuzanta.'

'Ya vane,' dicis la Barono, — 'ma duktez me de ca loko hororinda, la spirito nepacigebla dil mortinto flugetas cirkum me, ed urjas la Demoni di venjo sizar lia viktimo !'

Albert pensis, ke lua mento vagas, e duktis lu al boko dil Kaverno — 'E nun, sinioro,' dicis lu, 'me ne iros plusa pazo, til ke vu explikas l'omna misterii quin

me canokte vidis — pro quo vu tresayas konsternate pro vidar ca espado, e qua esis la Militisto ocidata en la manuo di qua me trovis ol ?' —

'Ta militisto ocidata,' respondis la Barono, 'esis vua patro !'

Sinioro Albert tresayis.

'Ed en me,' duris la Barono, 'vu vidas lua ocidanto !'

La hari di sinioro Albert herisis pro hororo, ed ilua okuli cintilifis pro furio neparolebla.

'Ajornez vua venjo til ke vu audabos me,' dicis la Barono : 'me sentas, ke la horo di puniso arivas, e povo plu kam homal koaktas me naracar la historio quan me tremas parolar.

'Rudolf, Barono di Dornheim, esis vua patro. Il esis mea fratulo — mea fratulo seniora ; ed il rivenis del Santa Lando pro la morto di nia genitoro komuna. La domeno legacesis ad il, ma me, avida havar ol, renkontris il en ca Foresto kun bando di friponi devota a me. Il esis sola ; ma per ilua kurajo inata, e per ta espado qua ofte drinkabis profunde la sango di nekredanti, il longe defensis su kontre l'asasinanti. Tandem vinkite dal nombro, il falis ; e konvulsante pro morto, il tante forte tenegis la mancho, ke un de mea homi, nekapabla forsar ol de il, esis pronta fortranchar la manuo qua tenis ol, kande me interdiktis lo. L'espado esis konocata da l'omna brava kavalieri qui militabis che Palestina ; e se ol trovesus posedata da me od irgu de mea homi, on forsan deskovrus, ke il perisis pro me : do me imperis, ke li

livez la richa spoliajo e celez ol kun la kadavro en la profundaji di ta Kaverno tenebroza. Raporto pri ilua morto survoye esis lore dissemita ; e nula suspekto pri mea parto en ol venis ad irga mento. Me heredis la baronio vakanta, e depos ta tempo, segun la mondo, me tranquile posedis ol. Ma la mondo ne savas la sekretaji di mea propra kordio kulpoza. Ofte, ye la horo silencoza e solena di noktomezo, la spirito di mea fratulo ocidata vizitis me ; ulfoye taceme il indikis sua vunduri e brandisis sua espado sangizita, ulfoye minacis venjo, per voco qua, mem dum hori di semblanta festino, sempre sonas en mea oreli. Ta fantomo anuncis la morti prematura di kin filiuli perdita ; ma la stroko granda e final qua kompletigos la puniso, e por sempre efacos mea familio del tero, il docis me expektar ye l'instanto kande ilua espado pasos aden la posedo di sua propra heredanto legitima. Per quala hororo me vartis ta instanto savas nur ti qui savas la kulpozeso di sango, quale me. Pro febla espero evitar la minaco, me freque esforcis riganar l'espado ; ma la timo expozar mea krimino a deskovro interdiktis me uzar taskope irgu ecepte mea olima kompliculi ; li single esforcis to ; ma lia kurajo ne egalis to bezonata por afrontar la horori dil Kaverno.

'Dume, me rekursis ad omna moyeno deskovrar ta heredanto a qua l'espado esis destinata. Me saveskis nulo plusa, ma ke Rudolf, ante ke il iris al Santa Lando, spozigabis damo che Praha per nomo falsa, por ke mea patro, qua destinigis il por altra alianco, ne

savesked pri la mariajo ; ma quo divenis ta damo, o kad el parturis filiulo, me nultempe povis saveskar, ma duris per necerta stando maxim doloriganta, til hiere nokte, kande, ye vua unesma eniro, me imaginis dum instanto, ke vu esas l'objekto kimera di mea terori noktal : vua nomo repetesis da mea filiulo, e me esforcis represar mea forta emoci ; ma vua simileso al nobla Rudolf plenigis mea mento per presento timiganta, e vua ringo tro certe konfirmis ol, nam me bone rimemoris ol kom posedajo di mea fratulo. Camatine vua propra naraco explikis a me omna evento qua povus igar me dubitar. De ta instanto me rezolvis mortigar vu ; e me ja inventabis moyeno asasinar vu, kande, konsternite, me saveskis ke vu irabis por explorar la profundaji dil "*Kaverno di Morto*." L'instanto qua restauras a vu l'espado di vua patro semblis venir. Nur per un esforco desesperanta me povus esperar haltar la fato qua minacas mea familio. Me armizis tam multi de mea vasali kam me povas fidar, e duktante li, me eniris la kaverno, esperante trovar vu konfuzigita en olua labirinti, ante ke vu sizabus l'espado de qua mea destino dependis. Animata da ca ideo, nek me nek du de mea kompliculi en l'ocido di vua patro, la nura du qui ankore vivas, evidente ne rimemoris nia olima teroro kulpoza, til ke ni atingis la vulto spacoza en qua vu trovis me. Ibe la mujo pavoriganta dil torento frapis nia anmi, e quik rivivigis nia terori. Ni acensis olua rivo — ni vidis la katarakto spumifanta — a nia okuli ol semblis esar

sango-kataraktoǃ Ti de mea vasali ne akuzita da sua koncienci pri olima krimini kriachis pro timo pri la miraklo pavoriganta, e fugis ; ma ni, di qui la manui esis karmezinizita da la sango di Rudolf, stacis senmove pro hororo — ma ni ne stacis longatempe ante ke la falo dil roko pendinta aplastis mea du kompanuli, de qui un esis Maurice, vua Skudiero, ma mea olima vasalo.'

'Maurice !' klamis sinioro Albert. 'Ka lu esis neloyal ?'

'De ta instanto kande me savigis da lu pri vua nasko,' respondis la Barono, 'lua timi konkordis kun lua olima devoco a me, e kun la premii quin me ofris, konvinkis lu revelar a me vua tota projeto. De lu me saveskis vua skopo enirar la Kaverno.'

La Barono duris, kande tramplado di kavali interruptis lu : lu pauzis ; e sinioro Albert regardante cirkume vidis trupo de viri qui, duktita da la lumo quan il portis, hastis vers il. Kande li pluproximeskis, on vidis, ke quar de li pedirante portis kadavro sur mort-kamilo facita ek branchi interplektita. La mento dil Barono timigis lu ; lu avide questionis li, e, kande li hezitis respondar, lu forsis voyo tra li, ed hastis al kadavro : lu rikonocis la traiti pala e sangizita di sua filiulo.

La portanti depozis lia kargajo. La Barono parolis nula vorto, ma jetis su adsur la kamilo e, per singluti konvulsanta, emisis la pasioni qui angorigis lua anmo. Sinioro Albert proximeskis, e per forta emoci vidis la

vizajo di sinioro Friedrich. La Barono subite turnis su, ed ante ke Albert komprenis lua skopo, sizis de ilua manuo l'espado di Rudolf, plunjis ol aden sua propra sino, e sinkis mortante adsur la korpo di sua filiulo. La kavalkanti decensis ed asemblis su cirkum lu ; ma helpo esis tro tarda. Indikante sinioro Albert, per febla tono lu imperis, ke li konsiderez il kom lia mastro legitima ; e pose, tirante l'armo del vunduro, lua vivo ekfluis kun ol per sango-fluo.

Sinioro Albert genupozis ed adoris veneracante la yusteso severa dil Venjanto Omnapovanta kontre la krimini di mortivi.

Ti qui cirkondis la morto-kamilo, vasali dil baronio di Dornheim, konsternesis pro ca katastrofo fatal, ed avide questionis l'una a l'altra pri la signifiko di la lasta vorti di lia mastro mortanta. Sinioro Albert koncize, sen traktar la kulpozeso di ta qua jacis senanma avan li, savigis da li la deskovraji quin la nokto facabis ; e qui esis konfirmita da un de la kompliculi dil Barono, quan Albert trovis celata en la Kaverno, e qua asistabis la konfeso dil unesmo ; ed omni volunte agnoskis la filiulo di Rudolf kom lia sinioro, e pregis, ke il permisez li quik duktar il al Kastelo. Il konkordis, ed iris adibe kun li ; dume ti qui antee portabis la kadavro di sinioro Friedrich nun portis ta di la patro kun ol per la sama mort-kamilo.

Survoye sinioro Albert demandis la partikularaji dil morto di Friedrich. Li konfesis, ke la Barono sendabis li por embuskar sinioro Albert ipsa ; ma la simileso dil

armi e vesti di sinioro Friedrich dupigis li, ed asaltante lu, li ne deskovris l'eroro til ke lu falabis sub lia espadi.

Kande li atingis la Kastelo, ube la chefoficiri dil servistaro vartis por riadmisar lia mastro, l'informo quin li adportis pri lua morto komence dissemis trauro general ; ma sinioro Albert kunvokis la vasali en la Salonego, e per diskurso modesta ma emfazoza, dicis a li sua reklamaco al heredajo, e montris tala pruvi quala permisis nula dubito pri ilua yuro al domeni di ilua ancestri. Multi de la plu evoza viri rimemoris sinioro Rudolf ed amis ilua memoro ; e li, per klami joyoza, trovis ilua traiti en ti di ilua filiulo ; e, pro ke la karaktero dil Barono mortinta ne esis tala quala engajis l'afeciono dil servisti, esis nulu qua ne aceptis la nova sinioro per montrado di joyo nefingita.

Sinioro Albert nun deziris esar sola, por meditar senhaste pri l'eventi extraordinara dil nokto, e tranquiligar l'agiteso dil anmo aden qua tante multa deskovraji neexpektita jetabis il. Ma irante alonge koridoro a privat apartamento, la Seneshalo sequis il, e questionis, quon il deziras facar pri du dami adportita tanokte al Kastelo segun l'impero dil Barono mortinta. Sinioro Albert postulis, qui eli esas : la Seneshalo klefapertis pordo di apartamento del koridoro, e sinioro Albert vidis la siniorino Konstanza ! Surprizite e joyoze, il flugis vers el ; ma elua astoneso e joyo semblis ecesar ilua propra joyo.

'Per qua miraklo vu esas salvata ?' kriis el : 'qua povo gardanta salvis vu de l'enemiki qui, kande li arachis me de vu, cirkondis vu ?'

Elua vorti komence esis misterioza a sinioro Albert ; ma Elinor, agnoskante ke esus neposibla evitar la deskovro di elua trahizo, jetis su ad elua pedi e volunte konfesis ol ; ed esis montrita ke, pos ke la siniorino Konstanza, dupigita da lua ruzi, trompabis su aden la povo di sinioro Friedrich, ankore nekoncia pri elua eroro, li asaltesis dal trupo quan la Barono, saveskinte per la simila trahizo di Maurice pri la fugo intencata da sinioro Albert, sendabis por interceptar li : sinioro Friedrich esabis obligata depozar el por defensar su ; e du del trupi, pro l'imperi quin li recevabis, quik sizis el ed Elinor ed adportis eli al Kastelo, quan li atingis horo ante nun ; dum ta intervalo el cedis su a la maxim bitra chagreno, e sencese ploris pro la morto neevitebla dil supozata sinioro Albert.

Ta cirkonstanci donis al Kavaliero nova kauzo admirar l'aranjuri di Providenco, qua talmaniere facis la krimini projetita dal viktimi di olua yusteso la moyeni punisar li ; ed il sentis satisfaco, ke ilua enemiki esis talmaniere facita l'utensili di lia propra destrukto ; nam il nun ne devas venjar sua Patro ocidita kontre proxima parento quale la Barono, e disputar sua reklamaco pri la heredajo kontre sinioro Friedrich, kun qua il lojabis tante intime, til la propozajo despia quan lu facabis en la Foresto revelis

la nigreso di sua anmo. Siniorino Konstanza audis ravisate la chanjo quan ta nokto facis en la fortuno di sua amanto.

Jorneskis ; e sinioro Albert quik sendis kuriero ad elua patro por informar lu pri la morto dil Barono e sua propra heredo de sua Patro, sinioro Rudolf ; e por dicar a lu, ke lua filiino esis che la Kastelo, e por invitar lu adhike por saveskar plusa partikularaji konvenanta.

L'invito esis quik aceptata ; e sinioro Albert trovis, ke ta qua esis pronta pro su-interesto sakrifikar sua filio a viro nedigna posedar el, nun per egala pronteso konsentis donar el a ta qua nun juis la povo e digneso di sua rivalo mortinta. Ilua propozaji esis recevita per joyo evidenta ; e, til ke la mariajo esos celebrata per apta splendideso, la siniorino Konstanza retroiris kun sua patro ad Hertzwald, ube, dum ta intervalo, sinioro Albert, nun agnoskita universale kom Barono di Dornheim, diale vizitis el.

Il igis on enterigar private la kadavri dil Barono mortinta e lua filiulo ; ma la restajin di ilua Patro desfortunoza il ipsa, avan granda bando de sua vasali, rieniris la '*Kaverno di Morto*' por ekportar ; e lamentante ilua fato prematura per expresuri maxim profunda di trauro filial, il igis oli esar depozita en la kapelo dil Kastelo per la ritui solena dil Eklezio ed omna honoro funeral. Il konstruktis super oli tombo splendida, e super ol pendigis l'espado fatal.

Kurtatempe pose, il spozigis la siniorino Konstanza ; e per la manuo di elta qua esis l'objekto di ilua afeciono maxim frua, il recevis la kompletigo di ta feliceso quan ilua vertui meritis.

RAYMOND : FRAGMENTO

'Juvenis'
(1799)

Nokto difuzabis sua obskureso sur la tero, e la luno lansis sua pala radii adsur la rivereto murmuranta, qua sinuifis alonge sua streta voyo tra la prati fertila qui cirkondis la kabano humila dil desfelica Raymond, qua penseme sidis sur benko ye la pordo di sua domo. La harmonio melodioza dil naktigalo, qua intermitante flotacis dolce sur la aero vesperal ; la silenco universal qua regnis, e semblis (se me darfas dicar) 'portar l'anmo a domeni nekonocata' ; e lua propra pensaji melankolioza, inspiris Raymond a grado di entuziasmo quan lu ne antee experiencis. Kande la dolca toni dil nokt-ucelo ekis en la trista spaco, lu audis la sono harmonioza, e kande ol mortis, lu vartis expektante olua repeto. Lua pensado vagis a memoraji pri feliceso pasinta, kande lu esis joyoza havar sua spozino adorata e multe lamentita. Lua imaginado reprezentis el sidanta apud lu segun kustumo, e dum ta instanto iluzionoza, lu obliviis sua mizeri, ed opinionis, ke lu esis itere felica kun sua kompanino amata : ma kande l'iluziono desaparis, e realeso terorinda itere prizentis

su a lua okuli, lu klamis, per voco mi-sufokita da l'agiteso di sua anmo —

'E ka ta dii advere felica ne plus repetesos ? Kad el esas por sempre perdita a me ? Ho, ne lasez me indulgar ta pensajo kordio-laceranta !' Lore subite rimemorante su — 'Ma se el esus restaurita a me — se me itere posedus mea bela Miranda — e se el esus privacita de ta chasteso, quan el havis ante ke el esis forprenita de me, dekopla desfeliceso esus mea porciono ! Me esus eterne mizeroza ! La pensajo laceras mea vera anmo ! Ho, Deo ! pro quo me esas tante afliktita ?' Lua korpo agitata ne permisis lu procedar, til pos kurta tempo, plu tranquile, lu dicis, 'Ma quon me facis ? Me prezuntoze dubitis la granda dekreto di Cielo, e pro to yuste meritas olua desplezo deal ! Kalmeskez ; kalmeskez, mea anmo ! ne lacerez mea kordio tale per vua konjektado nebulatra ; me *povus* — Ho ! la pensajo extazoza rivivigas mea forteso preske exhaustita ; ol varsas aden mea kordio doloroza la dolca balzamo di konsolaco ! — Me forsan itere posedus mea amata Miranda : me forsan presus elua sino anhelanta a mea propra, chasta e sen poluto. Ma, ho ! la pensajo semblas preske neposibla ! — Ma, vartez ! esas supere ento omnapovanta, a qua nulo esas neposibla, quankam ol semblas tale a mea febla okuli mortiva. A lu me konfidas me, ed a lua dekreto me submisas me paciente.'

Ton dicis Raymond : pos to lu semblis domtir desespero, e sinkis aden profunda pensemeso.

Lu ne tro longe durabis talmaniere kande la aero tremis, e l'aspekto obtuza dil cielo semblis augurar sturmo venonta ; densa nubi rapide kunvenis, e kreskis sur la horizonto. La naktigalo timigita fugis por shirmar su en sua nesto folioza ; e l'otuseto per tono trista komencis sua lamentado noktal. Raymond ankore esis penseme okupata, kande krio fora e febla asaltis lua oreli. Lu tresayante staceskis ; e, pozante manuo sur sua espado, hastis aden apuda prato deube, lu imaginis, la sono venis. Lu ne irabis fore kande ol repetesis plu kordio-lacerante, e semblis esar facita da homo proxim desespero. Ol preske frostigis l'anmo di Raymond.

Ne til ta instanto lu remarkis l'aspekto terorinda dil elementi ; e malgre la ceno hororinda, quan lu predicis certe sequos, lu avaniris avide explorante por sokursar la homo afliktita, se posible. La voco semblis esar to di homino, ed ica deskovro vekigis sento en lu qua itere incitis lu durar.

La tondro nun terorinde murmureskis distante, e la fulmino striizis per fairo la granda nubi qua rulis terorigante super la kapo di Raymond. La cielo esis tante ombrizita per nigra vapori e nebuleti nepenetrebla, ke ol obskurigis omna kozo, ecepte intermitante kande la lun-radii, fluante tra trui en la nubi, donis oportunajo a Raymond por vidar la peizajo trauroza avan lu. Lu trovis su intrikata en voyeto nekonocata, e ne savis quale avancar. Lu haltis por konsiderar to quon lu devas facar ; e, pos poka

konflikto inter lua egardo por sua propra sekureso e lua humaneso, lu determinis retroirar tam bone posible a sua kabano trauroza vice mem plue perdar su en loko nekonocata.

Lu turnis su por facar sua intenco, kande brilega fulmino-flagro, sequata da terorinda tondro-bruiso, explozis super la loko ube lu stacis, e semblis fendar la firmamento. Lu stacis konsternite ; nultempe antee teroro tante potenta sizabis lu ; e lu apene rekuperabis del shoko quan ol kauzis, kande plusa kriacho, multe plu lauta kam l'unesma du, asaltis lua oreli. La sono semblis venar de loko ne tro fora. Lu ne savis qua voyo sequar, ed esis perplexigita en loko, la labirinti di qua lu tote ne konocis. Lua sensi esis konfuzigita ; e lu duesmafoye questionis su, kad esas plu prudenta avancar o retroirar. Lu sentis ulo pekuliara pulsar en sua sino qua urjis lu avancar : ne esis nur sento kustumal quan lu nun experiencis ; sento qua venas naturale pro la deziro sokursar homo desfelica ; ma ulo, lu ne savis quo, mixita kun to quo facis omna retroirado nefacebla. Lu sentis quaze ke lua propra feliceso esis interplektita en la nuna aventuro ; e lu apene decidabis avancar, kande lu perceptis, ke lumo aparis en loko ne tro fora. Lu tote ne dubitis, ke la kriachi terorinda quin lu audabis mustis venir deibe. Lu tenegis sua espado, klamis prego a la direktanto di omna eventi, ed avide hastis a la loko de ube la lumo venis. Nun pluvegis del nubi bufata per furio teroriganta, e la rauka tondro resonis multfoye alonge

la vulto perturbita di cielo. Raymond, senpavora pri la furio dil sturmo, hastis adavane, tote okupata da l'espero donar sua febla helpo al trauranto kompatinda.

Esis nelonga tempo ante ke lua guido cintilifanta duktis lu al fasado di turmo anciena, di qua la muri krulis pro la domaji di tempo. La lumo restis videbla ye la ruptita fenestro de qua lu unesme observabis ol, e lu iris alonge la muri muskizita por trovar enireyo. Lu balde vidis un de oli qua esis, por lua joyo, apertita. Kande lu esis pronta enirar, lauta tondro-klako sukusis l'edifico antiqua a sua fundamento ; e lu, klamante altra prego a Cielo, eniris per ferma pazi tra la portalo pezoza. Lu avancis alonge paseyo obskura, qua duktis lu aden korto spacoza. L'aspekto dil loko, quankam tre kaduka, ankore retenis olua majesto inata.

Dum ke Raymond stacis meditante pri l'aventuro extraordinara qua lurabis lu tante for sua hemo, lu perceptis altra lumo venar de fenestreto, e preske nemediate desaparar. Frakas-bruiso violentoza nun ruptis la silenco regnanta, e semblis konvulsigar la tero. La sono indikis, ke ol esis homarmaro falanta. La timo quan ol kauzis en la mento di Raymond povas esar plu bone imaginita kam deskriptita : tamen lua spirito desordinita balde dominacis la shoko ; e per la helpo di subita fulmino-flagro, lu vidis pordeto situita ye l'extremajo di la loko en qua lu esis. To esis enireyo aden la turmeto de qua la lumo antee aparabis e

desaparabis. Lu ferme avancis vers ol, e trovis ol klozita ; ma per forteso ol apertesis, ed olua charniri akre stridanta vibris triste. Lu nun trovis su ye la bazo di eskalero dekadanta, ed acensis ol, kande lu klare audis pedpazi supre, e preske quik pose, du kriachi sucedanta resonis tra la kaduka edifico. La sono, tante ecitanta, donis nova vigoro a l'anmo di Raymond, pro ke ol konfirmis, ke l'objekto di lua sucio esis en la turmo en qua lu anke esis ; e plurapidigante sua pazi an la gradi tordita, lu rapide atingis fluro.

L'unesma kozo vidita esis olda homarmaro qua jacis sur la pavimento, qua semblante jus falabis e kauzabis la sono supramencionita. Raymond pluproximeskis ; ma imaginez lua hororo, lua astoneso, kande lu per la radii de lampo cintilifanta perceptis, ke ol ankore inkluzis en sua framo rustoza la skeleto di homo. La vidajo maladigis lu ; lu retrosaltis pro repugneso, e marchis adavane, murmurante prego por l'anmo di la kompatinda mortivo pasinta.

Pos kelka instanti lu arivis en granda chambro gotika, en qua trista lampo pendis del plafono. Ma enirante ica chambro tenebroza, grandega tondro-stroko explozis super l'edifico e konsternis lu. Impulso sekreta duktis lua atenco a pordeto ye la fora parto dil chambro. Lu klare audis pedpazi interne, e febla voco klamis, 'Ho, indulgez me ! indulgez me !' qua sucedesis da jemo profunda e konvulsiva. Lu saltis vers la pordo, qua esante mi-apertita lasis lu enirar ; ma ho, quala spektaklo terorinda prizentis su a

l'astonata Raymond. Lu vidis viro qua exultante brandisis poniardo sangizita super la kadavro di homino qua esis viktimo di ilua barbareso. Ilua triumfo sovaja ne vivis longe ; nam Raymond balde donis a lu ta premio quan il tre yuste meritis, e tale, venjinte la morto dil homino ocidita, sendis ilua anmo charjata por expiacar ilua krimini mortal en la regioni di mizero eterna.

Lu nun proximeskis la kadavro di la desfortunoza belino. Regardante elua vizajo tordita, subita trepido sizis lu, lua forteso faliis ; lu retroshancelis kelka pazi, e falis nekoncie a la pavimento. — El esis Miranda.

Maria, portanta la Kalico Fatal, eskapas del Kuvento, recevata da la Markezo Beaufois.

Pagino 83.

LA MANUO SANGIFANTA ;

od,

LA KALICO FATAL.

Rakonto Hororinda !

En la naraco di qua esas deskriptita la

SUBTERA KARCERI TERORINDA E CELULI

EN LA

Karceri di Buonaparte.

Anonimo

(*c.* 1800)

Per asumar la responso di naracar la cirkonstanci nekredebla qui akompanis mea progreso desfelica tra vivo, esas nur poke dubite, ke multi tendencos kredar, ke me nur probas ganar helpo pekunial, per trompar e vereso e raciono. Irgequante hororinda semblas la plu granda parto di mea naraco, esas homi nun existanta qui povas atestar la perfekta vereso di ol, e qui sufris tormenti tre simila a le mea, pro la severeso kontre-etika di ta tirano odiinda, di qua la negocii ed intrigi incendias la tota Europa, e minacas destruktar omno granda e bona. Angli, qui esas maxim fiera pri

libereso, e por qui la karaktero nacional prizentas tre forta barilo kontre tiraneso ed opreso, tro multe interesos su pri mea fato por permisar, ke sistemo simila a ta di qua me esis tante longatempe, ed nun esas, viktimo, kreskez e florifez inter li.

Quankam me ipsa ne esas de ca lando, mea preavi esis originale di la rejio di Irlando, e decensis de raso anciena di monarki militatra di la nordo di ta lando. Me celos lia e mea propra nomo dop to di O'Mara — mea preavulo, Reginald, pos la batalio dil Boyne, tante fatala por l'interesto di Rejo James II e qua ferme establis Rejo William III sur la trono Angla, opinionis, ke esus prudenta ekmigrar a Francia, ube sua habileso perfekta e maniero mastratra balde ganis por lu employado che la korto Franca — lua revenuo esis ampla e lu vivis til tre granda evo ; mem til kelka monati pos mea nasko, quankam mea avulo tatempe ne plus vivis, (lu anke esabis engajita che la korto, a qua employado mea propra patro sucedabis). Esis en la yaro 1766 ke me naskis, e la maxim remarkinda cirkonstanco qua meritas esar registragita, esas la vorti parolata dal patriarko mortanta (me darfas dicar) di nia familio. 'Reginald,' dicis lu pendante penseme super me qua esis ankore en la brakii di mea matro, 'tu transvivos la lando qua alimentis tua familio ; Francia proximeskas sua fino, e terorinda esos elua dissolvo, me opinionas — certe tu vivos vidar ol, nam tua vizajo markizesas por trublo e tristeso —

utinam cielo guidez e direktez tu, nam tu esas la lasto de le O'Mara.'

La savo quan l'olda jentilulo havis pri l'intrigi e koruptaji dil korto Franca, sendubite, igis lu previdar la recenta revoluciono timinda, nam lua vorti certe predicis nula altra evento.

Dicinte lo pri la familio di mea patro, ula naraco pri mea genitoro matral esas ya necesa por explikar mea vivo. — Mea matro, Antoinette Beaufois, esis la filiino di la Markezo de Beaufois, di qua l'aventuri di sua yuneso esis la chefa kauzo di mea sufrado — tante stranje esas eventi ligita da fato. La Markezo esis *per konfeso* katoliko ; ma pro konoceskir yuna Suisiano havanta maniero maxim luranta, ma samatempe misterioza, lu esis sekrete deisto, e membreskis ta societo bone konocata en Germania kom la *Illuminati* — lua desprizo kontre la prejudiki deala dil membri dil eklezio katolika esis la chefa kauzo di ca historio.

Uldie, en Aix la Chapelle, lu vidis ke yunino havanta aspekto tre neta anxiante sequis lu, quaze havar ulo grava por komunikar ; elqua samatempe sorgeme celis klara vidajo di elua vizajo per dika velo. Ilua galanteso natural igis lu questionar, kad il povus facar irga servo necesa por la Mademoiselle. 'Ho ve, sioro,' el dicis, ed esvanis aden ilua brakii ; il fortiris elua velo por donar aero ad el, e deskovris un de la maxim belega vizaji quan il vidabis — omna sentimento tenera vekigesis — ed il sentis, unesmafoye, quo esas amorar per l'omna ardoro,

agito, e tenereso dil unesma vidajo. La Markezo quik portis el a sua hotelo, e balde, per la helpo di sua hotel-mastrino, la yunino apertis elua okuli anjelatra, qui kompletigis la vinko dil kordio di Beaufois. La kuriozeso dil Markezo igis lu questionar pri elua historio, e la kauzo di elua povra aspekto, dum ke elua persono e maniero atestis elua familio esar infinite plu bona. 'Ya, sioro,' el dicis, 'me timas ke vu, audinte mea historio, blamos mea neprudenteso, e restauros me a mea persekutanti' — dicante lo, el levis elua granda blua okuli vers la vizajo dil Markezo — to esis troa — la Markezo juris, ke il defensez el per sua espado til morto — el sizis ilua manuo e levis ol a sua labii, kisis ol, e talamaniere komencis elua naraco :

'Mea sinioro, me facos konfidencajo absolute kandida ; me esas de nobela familio, mea nomo esas Maria, la juniora filiino dil komtulo di Navonne, di qua l'ancestri, vu devas savar, unionita kun la Huguenoti, perdis lia patrimonio. La proprietaji di mea patro esas nur mikra, ma lu havas deziro fiera e nedomtita obtenar l'omna aspekti di sua splendideso anciena per la seniora filiulo di sua familio, qua anke posedas l'omna sentimenti fieracha di sua patro — mea juniora fratulo ja esas sakrifikita a lia ambiciono, e nun esas en le Westa Florida serchante sua fortuno per sua laboremeso — mea seniora fratino esas, kontre sua deziri, e la ruino di sua esperi aliancar su kun la kavaliero St. Foix, spozigita a l'olda ed abomininda duko di Spenati, e portita da lu aden

lando stranjera, e nun havas la maxim desfelica vivo quan jaluzeso ed oldeso impotenta povas impozar — pri me, me esis destinita enirar kuvento pos kelka semani, ma havante temperamento gaya e libera, me preferus riskar irgo kam esar inkluzita dum mea tota vivo en kuvento tenebroza inter olua habitanti nekonsolacebla. Ma remarkez, Markezo,' plu forte dicis el, 'la sama rezolvo qua duktis me a ca maniero por liberigar me de un tiraneso, protektos me de irga atento kontre mea karaktero e makulo sur mea honoro.'

'Ka yes,' dicis voco severa tainstante, e cirkume dekedu kerli feroca hastis aden la chambro, e sizis la yunino tremanta, ante ke la Markezo povis rekuperar de sua surprizo.

Apene necesesas dicar, ke l'intruzanti esis la Komtulo di Navonne e la jendarmi dil provinco qui talamaniere arachabis Maria del brakii di elua protektanto. La Markezo, en l'instanto kande lu rekuperis del stuporo qua sizabis ilua sensi, rezolvis persequar la Komtulo. Li pasis hastoze tra la stradi, dum ke mil projeti agitis la mento di Beaufois — ulfoye, prudenteso dicis, ke lu abstenez del persequo, dum ke kurajo ed amo inspiris il perseverar — ma to quo maxime astonis il, esis ke Maria elektus il, perfekte nekonocata, quale il supozis su, kom protektanto. La Komtulo e sua trupo balde atingis karoso, en qua lu pozis sua filiino, ed ipse sequis, kun sua filiulo, la fieracha Edmund. Il sequis li til ke il

anhelis ultre la barilo, e vidis li esar sur la voyo a Paris — il quik retroiris a sua hotelo, aranjis sua bagaji, e departis a ta urbo per sua kabrioleto. Dum preske la tota voyajo il spektis li, e tandem li eniris la metropolo. La karoso dil Komtulo haltis ; la Markezo ekiris sua kabrioleto, e vidis li duktar Maria aden kuvento di karmelitini — kelka instanti apene pasis ante ke la Komtulo e sua filiulo itere eniris la karoso, sen la jentilino, e retroiris per la voyo per qua li venabis.

La Markezo tale havanta indico por guidar sua voyo, iris a sua domo urbal ube, komprenende, sua servisti surprizesis pro ilua subita arivo ; li avide questionis, kad irga malajo eventis, nam il ya esis mastro ecelanta ; il facis ula pretexto trivial pri tedesir en la ruro, e pose demandis sioro Bernard, la Suisiano supramencionita ; il informesis, ke lu tainstante enirabis la domo, ed esas en la librar-chambro, esinte absenta dum semano cirkume. 'Quo,' klamis la Markezo, 'Bernard esis for l'urbo, kande lu refuzis akompanar me ;' e quik iris por serchar la Suisiano — la Markezo trovis Bernard desmetanta la boti, qui esis fangizita, e lua tota aspekto montris traci di forta kavalkado — Bernard staceskis por aceptar la Markezo, kelke konfuzigita ma ne surprizita, e varme salutis il e questionis pri la kauzo di ilua hastoza riveno ? 'Unesme,' dicis Beaufois, 'pro quo vu esis en la ruro, kande vu refuzis akompanar me — ka Bertrand ja tedeskas pri mea amikeso ?'

'Quale Beaufois,' dicis lu, 'dum un instanto havus jaluzeso di tala sorto ? — Me esis en Versailles, ube me expektis trovar employo avantajoza che korto per l'intereso di siniorino Maintenon, ma esis deceptita — me esas certa, ke nia amikeso esas tro ferme radikizita, ke me ne tendencez pasar l'omna instanti di mea vivo kun Beaufois, sen ke cirkonstanci e devo preventus — ma,' lu dicis, 'vu aspektas agitata, ka me povas irgamaniere servar vu, o konsilar vu ?'

La Markezo sideskis, e naracis la tota aventuro, e deklaris, ke il rezolvabis sokursar Maria, o perisar dum esforcar.

'Vu certe ne pensez,' dicis Bernard, 'arachar el del kuvento, vu savas la danjero, e quante multe la sacerdoti hungranta divenus vua enemiki ; li certe trakus vu kom bestio sovaja.'

'Olti,' replikis la Markezo, 'esas nur obstrukturi trivial, e canokte el esos libera ; e se vu ne havas sat multa kurajo por akompanar me, restez sekure hike.'

'No, nulatempe,' klamis lu, 'se vu esas rezolvema, me nulatempe abandonos vu — ma projeto eniras mea mento qua forsan avancigos vua deziri ; travestiinte me kom benediktano, me questionos, kad irga regulierino maladeskas (qua esas probabla en tante granda kuvento) ; me ofros konfesigar el, e montros bulletro del papo, qua esos pasporto suficanta por ke me esez admisita, e lasez me agar ; vu vartez de noktomezo ye la turmo estal, ni probos se, unfoye, naturo ed amo esas superiora a religio e chasteso.'

‘Bone dicita,’ replikis Beaufois, ‘vu ankore esas la sama amiko — nulu ma la brava meritas la bela.’ Lore li separis su, reciproke satisfacata, por irar a lia posteni.

La hori flugis rapide, quankam la Markezo opinionis, ke oli pasis min rapide kam kustumale. Ye noktomezo il, che la rendevuo selektita, kun unika servisto, vartis la rezultajo dil projeto di Bernard per la maxim granda anxio. La nokto esis obskura e tenebroza — la kuvento situesis en parto rare frequentita dil Fauxbourg St. Antoine — la aero retrodonis eko matida de ta loko ube ol ruptesis da abutmenti dil muro — la blua fulmino flagris intermitante en la misfero — la tondro murmuris en l’orelo, ed omna aspekto anuncis tempesto venonta. La horlojo dil kuvento sonigis du kloki, e nula sono ruptis la tranquileso universal dil nokto — dolca susuro pos kelka minuti asaltis ilua oreli, ol semblis venar de homo proxima, ilua kordio forte batis pro expekto, e Beaufois regardis la turmo ; ankore nula Maria, nek ilua amiko. Tainstante il vidis viro venanta cirkum l’angulo dil edifico, kovrita da longa mantelo ; la Markezo quik afrontis lu per ‘qua iras ?’

‘Pro quo vu questionas,’ postulis la nekonocato.

‘Vua nomo,’ dicis la Markezo ; ‘ni mustas nun forpozar politeso, nam se vu esus enemiko, un de ni falos ante ke me forirus ca loko.’

‘Me ne konocas vu,’ respondis la nekonocato, ‘do me ne esas vua enemiko, mea afero hike importas, mea

nomo esas St. Foix.'

'St. Foix,' il replikis, 'certe Maria Navonne mencionis lu kom l'amanto di elua fratino, la Markezino Spenati.'

'Lo sama, e mea afero esas konsiderar la salvo di ta desfortunozino del tiraneso dil Komtulo, elua patro.'

Expliko nun sequis ; semblis ke St. Foix, audinte pri la fugo di Maria, serchabis el por ofrar sua protekto, e ke lu hazarde vidis elua acepto che la kuvento, ube lu vizitis parento. La du apene informabis l'una l'altra pri lia skopi, kande ulu aparis sur la turmo, St. Foix hastis por preparar karoso, dum ke la Markezo vartis por recevar la fugantino.

Pluvo faleskis en torenti, e l'omna elementi esis en un milito universal ; homino aparis portante kandelo acendita per l'una manuo, ed KALICO ARJENTA per l'altra — la lumo esis quik extingita. La Markezo preparis sua skalo ek kordi, ed itere recevis Maria aden sua brakii. 'Hastez,' dicis el, 'mea fugo deskovresas, e nulo ma miraklo povas salvar ni.'

'Ne timez,' il respondis, 'nek inferno nek tero kombinita arachos vu de me, dum ke vivo brilas en mea veini.' Li hastis por renkontrar St. Foix, qua vartis, e sekure atingis la karoso. Il esis pronta pozar sua bela tutelato aden la veturo, kande bando de jendarmi aparis, kun plura monaki, e granda turbo de homi.

'Yen lu,' klamis la chefa santa patro, 'sizez la kanalio sakrilejanta, e la debochistino qua akompanas lu,'

samatempe lu avancis por sizar Maria, qua tremante stacis apud la karoso.

La jentiluli ektiris lia espadi, e klamis, 'Forstacez, l'unesmo qua movas, mortas.'

'Quo?' dicis la monako, 'vi ne atakus la santa pastoro di via religio — oficiri, sizez lu.'

'Restez, me dicas,' itere repetis la Markezo, 'o vua santa sango esos un inundo komuna kun ta dil plebeyi.'

Tatempe la karaktero di sacerdoto esis tante sakra, ke malgre ta minaco, lu avancis, e pozis manuo adsur la vesti di Maria — la Markezo furiozeskis, e diskreto dormeskis — il espadagis la sacerdoto, e per un stroko fortranchis lua MANUO ye la karpo, qua falis SANGIFANTE adsur la tero. La sacerdoto tordis su pro agonio, ma lua indigno vinkis lua doloro, e quik lu sizis sua membro fortranchita, e solene dicis, 'Per ca MANUO SANGIFANTA, me apelas al venjo di cielo e tero kontre vu e vua tota decendantaro ; e me hike juras sempre persequar vu, til ke puniso saturabos mea venjo — e vu, muliero, qua sakrilejante spoliis nia santa kirko, la lego balde rekompensos vua despieso e debochemeso — me esas eterne vua bitra enemiko.' La Markezo panikis, St. Foix lasis falar sua espado, e Maria esvanis. L'oficiri di yusteso kaptis li, e duktis li aden karcero.

Esus neutila enumerar lia exameni, ma suficas dicar, ke la Markezo e St. Foix esis sendita ad enkarcerigo

izolanta en la Bastille, e ke Maria enterigesis en punisdomo por homini.

Li subisis enkarcerigo, pri qua, pro ke mea propra sufrado (kompare a lia, sen irga kriminaleso) tante multe superiris ol, esus neutila naracar la partikularaji. Dum du yari, sen interrelati social kun familio od amiki, li disipis lia vivi desfelica, ma tandem tribunalo eklezial esis kunvokita e, sen irga preparo formal, od antea averto, li esis tranita a judicio. La renkontro di la Markezo e Maria esis extreme afektanta ; lia sufrado komuna karigabis l'una a l'altra, e la questioni qui venis nevolate de via labii afektis mem lia judiciisti severa, desposedigita, quale ili fingis, de omna pasioni homal. Lia kulpozeso esis klare pruvita — kontre la Markezo e St. Foix esis multa atesti ; e pri Maria, semblis ke ula *santa patro*, admisita por konfesigar regulierino malada, pretextabis deskovrar fairo en lua chambro, ed alarmis la domego, dum ke Maria recevis l'eukaristo en sua celulo ; nam el dicabis, ke el esas tro malada por asistar la ceremonio en la kapelo. La krio stranja forvokis la patri qui esis cirkum el ; pro hasto, kurante rapide preter ta *monako* qua alarmabis la kuvento, ili turnis ilua robo e deskovris espado ; to esis suspektinda, li klefklozis il en la chambro ed hastis retroe a Maria, quan li deskovris fugir al turmeti ; el audis ke li persequis el, e jus superirabis la muro ante lia arivo ; li quik retroiris, ma trovis, ke lia kaptito nekompreneble eskapabis ; li lore advokis la jendarmi, lo duktis a l'eventi ja mencionita ; dume Maria, pro

elua hasto avida, prenabis la kalico quan el levis a sua labii ; lo suportis l'akuzaji pri spolio ; li esis retrosendita a lia olima karceri.

De l'instanto kande l'amiki dil Markezo savigesis pri lua fato, olqua, til la proceso, restis kom misterio, li uzis lia tota influo favoranta il por salvar il del judicio minacata, anke la jentilino quan il elektabis ; li peticionis la rejulo ; li ofris amendo pekunial, od irga ecepte vivo, por expiacar l'ofenso. La suplikuri esis tante nombroza, de tante multa nobeli, ke la rejulo esis persuadita inquestar la afero, e quar yari pos ke la krimini esis facita, la suplikanti esis referita ad irge quala konkordo li povas facar kun la korto Romana, e kun la santa patro qua perdesis sua manuo. La monako fieracha, St. Pierre, restis neflexebla da persuado, til ke li ofris milion « livres » a lu. L'avareso dil monako persuadis lu submisar su, e lu konsentis peticionar la konklavo de kardinali, nam lu, per *pura karitato Kristana*, pardonabis l'ofensinto, qua audacabis levar manuo kontre sustenilo tante augusta dil eklezio. Plusa yaro pasis, e la bulletro del papo arivis ; ol laudis la karitato di St. Pierre ; kondamnis la sakrilejo di Beaufois e St. Foix ; e pri Maria, li konsideris elua konduto kom preske ultre expiaco — ma konkluzis dicante, pro ke l'eklezio sempre tendencis indulgeme recevar pekinti repentanta, ke li decidabis, unesme, ke Maria, filiino dil komtulo di Navonne, ne povis esar decante recevata da irga asemblo religial, pro elua insulto evidenta, do el

unionesez a la Markezo, kondicione ke lia seniora filiulo, o kaze di manko di filiulo, l'unesma maskulo en la familio en direta lineo de Maria, konsakresez al eklezio ; ke la Markezo pagez kom amendo la duimo di sua proprietajo por erektar nova socio karmelita por regulierini ; e ke St. Foix (qua, incidente, ne havis tam multa amiki kam Beaufois) esez exilita de Francia e la stati eklezial. La sama bulletro ofris dekamil peci kinshilinga por deskovrar la viro qua travestiabis su kom monako, e kauzabis tante multa konfuzeso en la kuvento.

Ta judicio, tam severa kam ol semblis, esis joyoze obediata ; e la mariajo di Maria kun la Markezo esis nemediate celebrita. St. Foix transiris l'Alpi e lojeskis, on lore supozis, en la stati maral di Italia. La patro St. Pierre, quankam sua avareso esis tante bone provizita, ankore, vidante la Markezo, ne faliis rimemorigar da lu pri sua juro terorinda e venjema, e duris dicar, 'Me sempre prezervos ta MANUO, quan vu tante audacoze tranchis de mea korpo, por instigar me, dum ke me vivas, certigar ke vua promisi ed obligaji al eklezio esez realigita.'

Lia uniono esis plena de feliceso, ed unika filiino benedikis lia embraci chasta, la belega Antoinette ; qua mariajeskis kun mea patro, per la asento di l'amba familii, ed engajo esis facita da lu, ke se lu genitas filiulo, l'infantulo esez konsakrita a l'eklezio, e pri qua St. Pierre ne faliis rimemorigar da lu.

A ta uniono me debas mea existo desfelica. Me

konsakresis kom sakrifikajo a la superstico bigota dil eklezio. La patro St. Pierre avide spektabis la venonta parturo di mea matro, ed esus neposibla deskriptar la joyo per qua lu audis, ke elua infanto esas puerulo ; lu quik alertis l'apta tribunalo pri l'evento, ed omno semblis, ke me esez iniciata kom sacerdoto. Maria (la Markezino Beaufois) nulatempe cesis lamentar ta fato qua asignesis a me ; fakte, pos kelka monati, el divenis desesperema, qua duktis el a frua tombo. La chagreno dil Markezo esis sen limiti, e nulo semblis kapabla konsolacar il ma atencar me. Lua afeciono talamaniere kreskis kun mea kreskado, e ni esis neseparebla til ilua morto, qua eventis kande me evis dek yari. Dum ca interrelato il inkulkis en mea mento l'idei maxim liberal ed iluminita ; il docabis me desestimar la sensencaji e fraudo dil eklezio katolika, ed havar amo senlimita por libereso — ilua temi por laudo sencesa esis la konstituco Angla ; la nobla defenso di lia libereso quan la Suisiani mantenis ; e l'exemplo glorioza di Nederlando qua rezistis l'uzurpi di Austria e Francia. L'autori donita a mea manuo esis *La Historio di Anglia* da Rapine, la verki di Voltaire, Rousseau, Montesquieu, ed altra skripteri liberala — la tradukuri de Locke, Swift, Addison, e Shakespeare — konseque, mea mento formacite per ta modeli, me ne tro multe esis adaptita por esar sacerdoto.

Evante dekeok, me esis postulita de mea genitori, por la feliceso di qui me esis pronta obediar ; fakte, la solitareso di monakeyo ne hororigis me, pro ke me

opinionis, en olua celuli silencoza, ke me povas plu profitigive explorar mea autori preferata, e durar mea studii. Pro la lektado di la 'Pruvi di Kristanismo' da Addison, me divenis Kristano racionoza, e malgre ke me duris odiar la sensencaji dil maniero per qua me konsakresis, me ne plus esis deisto o nekredanto.

Me duris la monotoneso di vivo retretal ed etikal, til la ero famoza qua kunvokis la Stati Generala, pro la povreso dil kaseyo di Francia. La fervoro ecitita da ta evento en la menti dil populo vekigis l'omna energii latenta en mea anmo ; me skribis plura esayi pri la yuro dil homaro por partoprenar la tota guvernerio. On balde remarkis me, e pro ula expresuri partikular, me arestesis per Letri di Siglilo, e sendesis a la Bastille — mea korpo esis enkarcerigita, ma mea mento esis libera, e mea maxim fervoroza pregi esis, ke la homi esez liberigita de la sklaveso en qua li longatempe laborabis.

Me restis izolata en karcero longatempe kande ulmatine tumulto universal ruptis la silenco dil karcero ; la kanoni esis ektirita ; e la karcerani esis inkluzita en lia apartamenti respektiva. La necerteso sub qua me laboris esis terorinda. La kanoni bramis cirkum me — klami e krii kontinue asaltis mea oreli, ma me ankore ne povis perceptar o komprenar la konfuzeso — tandem venis silenco — ed itere la bruiso esis rinovigita — ol proximeskis mea celulo. 'Libereso,' 'Libereso,' resonis, e me esis liberigita ; yes, la kasteli di despoteso esis donita a ruino, e populo

insultata restauris la karcerani desfelica dil Bastille (multi de qui sufrabis duadek yari en ta karcero) al dilumo e libereso.

Me portesis, inter klami triumfanta, a la gardeni dil Palaco Rejal, ed hike, unesmafoye, me diskursis a granda asemblo pri libereso e la yuri dil homaro. La aplaudo per qua me esis aklamata ; l'enkarcerigo quan me sufrabis ; e mea desprizo kontre mea religio ed ofico sacerdotal, ne faliis vekigar mea ambiciono, e de ta instanto me esis devota al kreskanta kauzo di libereso.

La morto di membro dil Chambro de Kleriki facis voyo por me membreskar ta grupo ; quan me demandis ed obtenis, dum tempo krizala kande la disputo pri votar segun chambri agitis omnu. L'Abado Lally Tolendal esis un de l'unesma homi qua prenis sua plaso e verifikis sua povi, me esis kun lu, e la populo aklamis ni kom salvanti di nia lando. La titulo dil 'Konvento Nacional' aplikesis al asemblo, e me esis patrioto ed opozanto loyal kontre omna uzurpo quan me supozis esar kontre la yuri dil populo.

Esus e neutila e neinteresiva detaligar la diversa eventi surprizanta da qui Francia agitesis dum plu kam tri yari. Dum l'omna tumulti, me restis loyal a la rejulo, quankam me deziris, ke lua povo esez limitizita. Tandem lu esis judiciita, e la voti esis amasigita por lua morto — plura nova membri recente venabis a ni, e quala esis mea surprizo trovar inter li oldulo ruda e severa, quan me balde rikonocis kom la patro

St. Pierre ; yes, esis lu, ma ne plus sacerdoto ed eklezjano, ma republikano solena. Inter ti qui esis maxim klamoroza por senkapigar Louis esis St. Pierre ; me, forsan, tam violentoze opozis lu. Me opinionis, ke me perceptis la restaji di sua odio deklarita kontre mea familio en lua respondo, e mem sentis me terorigita da lua prezenteso. La konvento nun tumulteskis, e me retretis de plusa enmixo en ta asemblo a Chalons, por durar mea vivo en paco e tranquileso.

Quankam me esabis edukita kom sacerdoto, me nulatempe esis ordizita, e kande lego esis adoptita qua permisis la kleriki mariajar su, me opinionis, per e koncienco e yuro, ke me esas libera selektar spozo. Pri punto tante grava me ne faliis konsultar mea genitori, quin me kelke ofensabis pro mea rolo publike pleata. Ante ke me ekiris Paris, me serchis li, per poka desfacileso, nam li sorgeme celabis su, pro ke lia vivi esis en danjero pro lia servo al rejulo — l'interviuvo extreme afektis ni, ma ube esas tante multa afeciono, rikoncilio ne esas desfacila. Me decidabis mariajar me kun dolca yunino quan me vidabis en la Rue St. Martin, e konsultis mea genitori pri mea mariajo ; li facis nur poka opozo, e balde mikra Marion esis mea propra spozo. El esis de familio jentila — la patro e matro esabis sakrifikata a la furio di ta tempo, ed el esis orfanino neprotektita e sendota ; olti esis reklamaci nerezistebla a la tenereso di mea matro, e nula familio povus esar plu afecionoze unionita e plu felica, kam ni en nia retreto che Chalons — Ho !

felica dii di paco e kontenteso. Ho, utinam l'ambiciono di mea kordio permisabus me restar por sempre en ta retreteyo tranquila.

Me restis observanto tacema di l'omna partiseti qui agitis mea lando, til la famoza Konsilantaro di la Seniori ; uli de mea amiki che Paris korespondis kun me ed urjis me partoprenar ta asemblo ; multa letri pasis inter ni, e tandem me fatale konsentis itere livar mea hemo pacoza e felica por okupar me pri la tumulti dil mondumo.

Mea genitori, mea bela Marion, e mea tri infanti translojis su al chefurbo, e me prenis mea plaso en la granda konsilantaro. Tatempe Buonaparte, qua facabis sua nomo nemortiva per sua kampanii en Italia, e per sua transpaso memorebla sur la glacieri, montreskis l'ambiciono kreskanta di sua anmo ; la direktorio konseque deziris employar lu distante, e la generalo sendesis al expediciono en Egiptia, qua finis tante sucesoze por l'armi di Anglia.

Me esis en mea plaso che la Konsilantaro, grava questiono esis diskutata, kande subite la pordi apertesis bruisoze, e la halo plenigesis per soldati ; me quik staceskis (nam me suspektabis ta insulto) e protestis kontre violaco tante klara di omna privilejo dil asemblo ; ma vane ; la grenadisti koaktis obediemeso per la punto dil bayoneto, e balde vakuigis la halo, dum ke Buonaparte stacis kom spektanto tremanta pro la multega poniardi levita vers sua kordio, defensita da nur kelka sequanti loyal.

Mea foleso pri ekirir Chalons esis nun evidenta, me flugis a mea familio, qua ja saveskis pri la dizastro e tremis pri mea fato. 'Mea Reginald,' dicis Marion, 'ka vu esas sekura?'

'Yes, me dankas Deo,' me klamis, 'ma Paris ne plus esas loko sekura por honesti, ni mustas irar a Chalons, venez, mea patro, ne chagrenez, suficas ke mea ambiciono esis la kauzo di ca nova trublo.'

'Mea filio ! mea filio,' lu respondis, 'vu esas duople kara a me, vu ne povas chagrenigar me, ma ca nova kalamitato, adjuntata a la perdo di l'omna amiki di mea yuneso, esas troa ! Francia desfelica, a qua fato vu esas rezervata ?'

Ni hastoze ekiris Paris, ed esis sur la voyo a ta kabano ube me pasabis la yari maxim dolca di mea vivo ; la aero fortiganta dil ruro ja rinovigis nia spiriti, e ni itere ridetis en sekureso pasabla ; yes, esis ya la kalmo qua predicas sturmo venonta.

Ni dum apene kelka monati esis che nia nova rezideyo kande, ulmatine frue, bando de oficiri dil policistaro arivis e postulis la homo Reginald O'Mara, suspektita konversir sedicieme e trahizeme pri la nuna guvernerio : la nura tinto di akuzo esis pro societo quan me membreskis en la vilajo, ube me pasis un vespero semane e diskursis pri aferi publika.

'Qua esas mea akuzanto ?' dicis me.

'Ni ne obligesas informar vu,' respondis un de li, 'ma pri to — esas Le Loup, la kirurgiisto, sekondita da civitano St. Pierre.'

'St. Pierre !' ni klamis per un voco.

'Do,' me duris dicar, 'mea fato esas certigita — adio, mea spozino ; — adio, mea amiki — konsiderez me kom mortinta ; la peko di mea avulo falas adsur lua filii ; la sacerdoto venjema ne obliviis sua juro.' Me hastis de mea familio afliktita, e cedis me al oficiri.

Kavalo-relayi esis pronta sur la voyo, e ni nulatempe desembarkis ; mea gardisti restis profunde tacema, ecepte tempope kande li restoris su, havante manjaji kun su, de qua li nulatempe ofris a me mem la minima kozo. Tre exhaustita, me arivis che olda kuvento, qua esis modernigita, semblante esar proxim Paris — ol cirkondesis da altaji, quankam ol ipsa situesis en valo, qua semblis esar tota marsho — Hike me recevesis dal karcer-gardisti, pluri de qui aspektis apta por mortigo. Trapasinte du granda fera pordegi, me esis duktita a kontoro, ube mea nomo, evo, ed altra partikularaji esis sorgeme registragita ; to facita, rauka voco dicis, 'Sequez me.' Me povis facar nulo ma obediar — ni transiris korto pavizita, e mea gardisto duktis me a paseyo obskura, l'extremajo di qua esis neperceptebla ; me retrotiris me, e preske refuzis enirar — 'Yen la voyo,' dicis la karcer-gardisto, 'e me havas nula tempo por ajorno.' Ni iris plura centi de metri til ke ni atingis petra eskalero, qua duktis adinfre — e lu apertis pordo pezoza. 'Hike,' dicis lu, 'vu mustas restar ; balde vu trovos la grantajo dil karcero.' Havante stando preske senanma, me eniris la karcero subtera e la pordo klozesis dop me, e me trovis me en preske tota

obskureso — la nura lumo admisita esis de mikra kreviseturo intence livita en la muro, qua, kun la di-radio agreabla, samatempe admisis aero akute kolda.

Me jetis me adsur amaso de palii en angulo di mea celulo e cedis me a lamenti maxim bitra — mea genitori, mea spozino, mea filii duopligis la doloro di mea pensado ; e me probable restabus dum plura hori en ta stando, ecepte ke me sentis koldeso universal qua sizis mea tota korpo. La manko di manjaji esabus obliviita sen ta cirkonstanco, e, per movar, me deskovris paneto ed aquo. Me avide manjis la pano, pro ke nulo trapasabis mea labii dum du dii, ed itere cedis me a mea pensaji.

Esis novembro, e balde nokteskis, e me esis en tota obskureso e petrigita pro koldeso — me jetis me adsur la palio-amaso, e kovris me tam bone posible per la tapiso meskina ; dum hori me jacis en la maxim trauranta stando mental e korpal, til ke fatigeso lansis me aden dormado perturbita.

Vekinte ye la sequanta matino, me trovis, ke la tapiso e mea vesti esis trempita, e mea membri tante rigida, ke oli apene funcionis.

Me restis dum plura hori en ca stando danjeroza, kande mea karcer-gardisto klefapertis la pordo, e postulis, ke me sequez lu. Me lore duktesis ad homo ed esis desvestizita de omna vesti ; to, pro ke oli esis tante trempita, ne esis desagreabla ; ma supozez mea surprizo, kande, vice mea propra od simila vesti retrodonita, a me esis donita flava pantalono, blua

vestono, e reda lana kasqueto — Vane me pregis permiso havar mea propra vesti, on dicis, ke esis segun la reguli dil karcero, quin on ne darfas negar. Me lore duktesis, subtenita per la brakio di un de la homi (nam mea genui esis nun tote rigida) a mikra chambro petra, ube esis matraco, sidilo, e plura altra komforti triviala.

Dume mil timi agitis mea familio, di qua l'apliki dum plura semani esis vana, e me falis a tala stando, ke me sendesis al maladeyo. Me restis ibe, havante multa komforti antee nekonocita, til ke me rekuperis forteso — me lore esis retrosendita a mea olima celulo ed, adjuntita a mea olima grantajo de pano ed aquo, esis permisita omnadie mi-litro de febla vini di Francia, qua preske egalas mi-litro de nigra biro Angla.

Ulmatine me advokesis unesmafoye depos mea enkarcerigo, ed on dicis a me, ke me esas vizitata da amiki — yes, me vidis mea spozino — me vidis mea filii, tra duopla greto — la surprizo esis troa, e me falis a la kolda pavi ; quante longe me restis tale, me ne povas judikar, ma rikoncieskinte, me trovis, ke me esis en mea celulo, kun la karcer-gardisto — me avide demandis mea familio, e lu dicis, ke li forirabis. Me preske deliris pro desespero, til ke la homo havis sata humaneso por dicar, ke li esos permisita repetar lia vizito dufoye semane, segun la sama reguli observata tadie — nulo ecepte ca aserto kalmigis mea mento.

Esus neutila naracar la privaci quin me sufris en ta karcero, en qua me restis longatempe *per enkarcerigo*

izolanta e gardita, sen esar kulpoza pri un krimino, nek ofenso kontre irgu, ecepte partoprenar poka konversado politikal che l'albergo dil vilajo.

Francia tatempe sufreskis nova chanjo, e me vizitesis da viro di qua la vizajo semblis esar familiara : lu parolis tale a me, 'Probable vu ne rimemoras me — ma, Reginald O'Mara, regardez ca brakio sen sua manuo.'

'Me ya rikonocas,' me respondis, 'esas St. Pierre.'

'Vu esas justa,' lu dicis, 'e malgre ke me restas vua enemiko nepardonema, me venas por liberigar vu ; me nun esas ministro dil policistaro dil distrikto P****. Buonaparte kredas, ke vu esas lua enemiko — lu enkarcerigis vu — ma lua komiso donos a vu libereso ; agnoskez la generalo valoroza, di qua la vinki surprizis Europa, kom Chefa Konsulo dum sua tota vivo, e vu itere riganos vua familio ed amiki.'

'Bona Deo !' dicis me, 'ka Francia esas tante chanjita, ke ol ja havas suvereno ?'

'Ka suvereno, civitano ?' dicis St. Piere, 'atencez ! vua vorti esos registragita, e rimemorez, ke mea juro ankore restas en mea memoro eterna.'

'St. Pierre,' me klamis, 'ka vu esas Kristano ed amiko di libereso ?'

'Ba,' respondis la kanalio, 'ka vu konsentas kun ta kondicioni ?'

Tainstante mea spozino e filii, mea patro e matro eniris la chambro, e me itere embracis li ; l'interviuvo

esis tante afektiva, ke St. Pierre ipsa lakrimifis — yes, me konsentis, e me itere retroiris a Chalons.

Quankam horori nekontebla existabis en la Bastille, ca enkarcerigo konvinkis me, ke ca nova guvernerio esis egale erektita sur fraudo e teroro.

Ni apene habitis ibe dum kelka monati, kande du jentiluli, qua semblis esar Italiani, demandis ni ; li aspektis evoza, e regardis ni per afeciono remarkinda. Un de li ektiris pikturo, ed atenceme regardante ol, tale parolis a mea matro : — 'Vu sendubite esos surprizita pro nia vizito misterioza ; vu probable ne rimemorus, ke la Markezo de Beaufois mencionis Bernard.'

'Yes ya,' el dicis, 'e mea matro sempre semblis esar anxioza saveskar ilua fato.'

'Do,' dicis il, 'me esas ta homo ; ma ne nur Bernard, ma Theodore Navonne, la fratulo di vua matro, qua on generale pensis mortir en le Florida ; me esas dum tri monati en Francia, e jus deskovris vu per lektar la diskursi di vua filiulo, Reginald, en qui lu aludis sua parenteso kun la Markezo mortinta.'

Ni joyis recevar il, quankam Theodore esis nekonocata, nam il aspektis quale homo tre experta e perfekta ; il dicis a ni, ke, vice irar a le Westa Florida, quale generale supozita, separinte su de sua patro, il irabis a Paris, e kom Suisiano konoceskis Beaufois, di qua la multa bona qualesi igis il dezirar uniono inter lu e sua fratino — il do inventis la projeto, ke Maria parolez kun la Markezo en la stradi di Aix la

Chapelle, savigintе da el sua falsa nomo uzita, ed iginte el jurar omnakaze ke el ad omni, *por sempre,* negez ke il esis elua fratulo, o ke el konocis il ; konseque, la sekretajo iris kun el aden la tombo. La lektanto rimemorez ta parto di ca naraco en qua la Markezo trovis Bernard jus arivinte de voyajo, quan il dicis esir a Versailles, ma fakte esis por helpar sua fratino — il dicis, ke kande la kuvento alarmesis, quankam il esis inkluzita, il eskapis, ne per moyeno supernatura, ma per helpo di mastro-klefo — e ke il nemediate transirabis l'Alpi, ed habitis Genoa, e divenis komercisto ; komercante kun l'insuli Turkana en la Mediteraneo, il ganabis granda richaji, ed havante nula familio od amiki, il serchis sua propra parenti por partigar oli kun li. Nia danki pro ilua jenerozeso esis senlimita ; fakte, tatempe ni esis tre povra, pro la persekuti quin me sufrabis.

Il lore introduktis sua amiko a ni, e prizentis lu kom altra onklulo — ni suprizesis — 'Lu esas,' dicis Theodore, 'la kavaliero St. Foix.'

Nia questioni nemediate sequis pri la Markezino Spenati.

'Ta damo,' dicis la kavaliero lakrimifante, 'mortis cirkume kin yari ante nun — la Markezo Spenati pagabis sua debo a naturo, cirkume tam multa yari ante nun kam me esis absenta de Francia, e legacabis sua granda proprietajo a vua onklino ; me serchis el — e nia frua amoro esis rinovigita, ed el spozigis su kun me — hazarde, depos elua morto lamentita, me

renkontris Theodore, e me decidis akompanar il por serchar nia amiki komuna.'

Nia tota familio bonvole aceptis nia onkluli matral, e ni vivis en la maxim bona tranquileso e komforto e komencis opinionar, ke nia malaji finigesis.

La stando di Francia igis nia onkluli propozar, ke ni translojez ad Anglia, e ni avide deziris tale agar, pro ke nova militado esis expektita. St. Pierre ankore esis ministro dil policistaro di P****, e ni tro multe timis lu por ne esar prudenta pri nia agado. Mea familio arivis en Anglia, e skribis a me, ke li habitas D****.

Ma semblis, ke me naskis nur por desfortuno, quale mea preavulo predicabis — me aranjabis omno, ed embarkabis la navo G – – che Dieppe por irar ad Anglia, kande la policistaro, direktata da St. Pierre, sizis me pro pretexto, ke me portis dokumenti nelegal ad Anglia ; e me itere jetesis aden un de la karceri subtera di Buonaparte.

Me intencis detaligar a mea lektanti mea sufrado e traktado, ma la publikigero dicas, ke l'imprimero mustas esar pagita, e papero esas tre chera, e me ja plenigis pagini til la limiti preskriptita ; do me rezervos naraco pri ta kruelaji til altra oportunajo, qua, se ica naraco esos favoroze recevata, balde sequos.

Mea lektanti devas esar interesata pri la fato di St. Pierre. — Ta griza kanalio inspektabis ula kruelaji facita, nome, koaktar karcerano desfelica glutar venenoza preparajo merkuriala — la karcerano esis obstinema per klemar sua denti, e la mirmidoni, segun

l'impero di St. Pierre, forbatis la denti de la sinistra parto di lua boko ed igis lu glutar, quale me vidis facita ad kavali. La homo luktante sputis la liquido de sua boko aden l'okulo di St. Pierre, olqua rapide mortifikis, per qua lu mortis, blasfemante e maledikante omnu cirkum lu.

Pos lua morto, me peticionis por judicio, ed esis liberigita per honor-promiso, e trovinte moyeno eskapar per navo Amerikana, arivis en Usa, e de ibe venis ad Anglia, sub la guvernerio libera e felica di qua, ube esas *nula karceri quale la Bastille, nula mala traktado en karceri, nula persekutado pro opiniono, nula enkarcerigi sekreta, nula tormenti infliktita sur la korpo, ed ube omnu libere juas la frukti di lua laboro,* me vivas felice kun mea familio, e pacoze kun la mondo.

ALBERT DE WERDENDORFF ;
od,
L'Embraco noktomezal

Romanco de la Germana.

Sarah Wilkinson (1812)

Albert, sinioro dil anciena ma impozanta kastelo Werdendorff, esis yuna nobelulo eleganta e facinanta : ma sua kordio tendencis a trompo, e lu nur poke atencis sua devi religial od etikal.

Cirkume du milii for la kastelo Werdendorff situesis humila dometo, la damzelo di qua, la bela Josefina, atraktabis la regardo di sinioro Albert dum ke il kavalkis matine ; por ke lu freque vagis per kavalo trans l'erikeyo ube elua basranga domo videsis.

Josefina esis kelke plu alta kam la mezgranda ; elua membri esis bone proporcionigita. La karnaciono di elua vizajo donis impresuro favoroza ad omni qui vidis el. La brilo di elua okuli granda e nigra temperesis da la dolceso ne-expresebla qua montresis per omna movo ; e la lokli fluktuanta di elua hararo luxoza e bruna finigis la toteso di ca mortivo belega.

Beleso ed inocenteso esis la nura doto quan Josefina posedis. Elua patro esabis oficero subalterna en la dejuro dil imperiestro. Elua matro esis l'unika filio di pastoro tre povra, ma tre respektinda. Francisco, la patro di Josefina, mortis en la batali-agro kande sua filiino jus evis kin yari. Lua vidvino nekonsolacebla retretis kun sua pensiono triviala de Wien, ube el antee habitis, al vicineyo di Werdendorff, ube el lojis kun sua karega filiino en solitareso pacoza, olqua nun esis tre agreabla ad elua sentimenti.

La pensiono ne suficis entratenar eli, do la vidvino afabla laboregis per sua agulo por provizar su e Josefina. El maxim asidue atencis l'edukado di sua amata filiino, ed esis rekompensita da la obediemeso di sua lernanto amata.

Josefina jus finis sua dekesisesma yaro, kande sua genitoro veneracinda sizesis da maladeso, qua balde cesigis elua existo.

Dum la kurta tempo qua pasis inter l'unesma maladeso ed elua morto, l'anxianta matro esforcis preparar sua filiino por l'evento, e konsilar pri elua konduto ed aranjuri sequonta.

Josefina atenceme askoltis elua konsili vertuoza, e dum ke la lakrimi fluis alonge elua vangi, promisis, ke el strikte adherez la deziri di sua genitoro mortanta. Ho ve ! quante poke on povas dependar, tro ofte, de la promisi e rezolvi di mortivi !

La restaji di la matro di Josefina esante decante enterigita, ta trista yunino balde sentis su obligata

mine indulgar chagreno totkordia, por ke el laboregez por sua pano diala. La pensiono di elua matro expiris kun el ; e nia bela yunino, por pagar la lokaco-preco di sua dometo, e la necesa spensi, mustis livar sua lito humila ye l'unesma saluto dil alaudo, ed agulagar per diligenteso asidua e sencesa.

Ma la laboro di ta naiva yunino kronizesis per suceso. Brodantino qua lojis en apuda vilajo provizis Josefina per laboro kontinua. La hori dedikata a laboro alejesis per gaya kantado. E tempope, por donar poka vario al ceno, el partoprenis dansado rural kun elua kompanini dil vilajo sub l'ombri di larja maronieri.

Felice, vertuoze, respektite vivis Josefina dum l'unesma tri yari pos la morto di sua matro. Lore el esis destinata experiencar renverso fatal : la velo di simpleso inocenta esos arachita de sua mento, e la vakueso plenigita per l'obskura nubi di kulpozeso.

Albert de Werdendorff vidis la yunino en elua tota fiereso inata di beleso, moligita da pudoro anjelatra, e senkoncianta pri la charmi superlativa quin el posedis.

Esas tasko nenecesa e, fakte, desagreabla deskriptar detaloze l'arti diversa per qui sinioro Albert seduktis la viktimo nesuspektema di sua fraudi. Lua rango superiora, richeso, e parenti, esis tante multa cirkonstanci por furnisar a lu pretexti oportuna por avancigar sua komploti.

Quankam Albert esis la sinioro dil kastelo Werdendorff, ed havis ibe menajo splendida, lu dependis de sua patro, la Markizo de Baldarno, por

adjuntajo princal a sua posedaji. Lu igis Josefina kredar, ke esis neposibla spozigar el dum ke la patro vivas ; ma advokis ke cielo e l'omna santi atestez la fido e konstanteso neviolacebla quin lu sempre mantenos por el ; ke lu sempre konsideros el kom sua spozino ; e, tam balde kam lu esos libera por ofrar sua manuo, lia mariajo esos celebrita solene. Josefina havis multa sentimenti vertuoza ; ma Albert, per sofistiko, vinkis ta skrupuli ; e la yunino desfortunoza adjuntis su a ti qui permisas lia kordii kredema esar seduktita da la serpento ruzoza, quale objekti di lia amo tenera e fidela.

La sino di Josefina ne plus esis la lojeyo di sereneso. En la prezenteso di Albert, elua anmo esis gayigita : el askoltis joyoze l'iterado di lua vovi, e blindigite da pasiono trompanta, estimis su kom la maxim felica inter le felica. Ma dum la sola hori di solitareso, el esis ofte mizeroza. Regreto, remorso, e timo eniris, quankam oli esis gasti intruzanta. De la fenestro di elua dometo, Josefina povis vidar l'impozanta kastelo Werdendorff, e povis dicernar, ke olua pordi esas apertita por recevar gasti invitita al nobla festini e bali festal, qui ofte igis l'alta tekto resonar per lia gayeso. Tafoye Josefina sospiris e pensis pri la larja difero di rangi inter su e sinioro Albert, e questionis, kad elua kara esperi esus realigita.

Noktomeze, dum ke l'omna habitanti dil kastelo repozis, esis la tempo dum qua sinioro Albert vizitis la dometo di Josefina, la horo komune selektita dal

amoranti por lia interviuvi, por ke li evitez la remarko di ti qui cirkondis li.

Kande Cinthia, celata en nubi, donis nula radio por lumizar sinioro Albert iranta trans l'erikeyo obskura e marshatra, Josefina pozis kandelo en la fenestro, por guidar lu a sua lojeyo humila.

Ha, yunino desfortunoza ! tro balde vu experiencos la vereso timinda, ke viri trompas, e ke vovi povas esar ruptita ; e ke amoro interdiktata, quankam komence ardoroza, balde putros, e livos dop su nur mizero.

Albert esis l'amanto preferata di Josefina dum cirkume sis monati, kande, dum nokto desfortunoza, Josefina pozabis kandelo en sua fenestro segun sua kustumo ; e sidis dezirante la arivo di Albert per anticipo anxianta. Multafoye el supozis, ke el audis lua pazi tre bone konocata proximeskanta al pordo. El flugis por apertar ol, ed elua okuli regardis nur vakueso ; ed el ploreskis pro la decepto. Plusa nokto, e plusa nokto pasis ; Albert ne venis ; e l'angoro e necerteso di Josefina divenis netolerebla.

Dum la quaresma jorno dil absenteso nekustumal di Albert, Josefina levis su de sua lito pos kelka hori di dormado senrepoza e perturbita, ed elua regardo turnante su segun kustumo trans l'erikeyo al kastelo Werdendorff, el vidis olua gaya baneri fluktuanta sur la muri.

Anxiante por saveskar la kauzo di ca joyo, Josefina mixis su en grupo de yunini rurala qui iris al kastelo.

El questionis eli, per toni tremanta, qua evento favoroza on celebras che la kastelo ; ma la vilajanini esis tam nesavanta kam el ipsa. Venante al extera portalo dil edifico, eli vidis gaya procesiono pasanta del halo al kapelo.

La sentinelo, respondante la questioni di Josefina, informis el, ke sinioro Albert iris al kapelo por facar sua vovi mariajal kun la siniorino Guimilda, la fiera filiino di barono vicina, di qua la domeno esas grandega, ed el l'unika heredonto.

Josefina ne replikis : elua kordio esis plena mem til morto. El retretis de sua kompanini, e serchante la shirmivo dil foresto amikal, cedis su a l'omna krii frenezioza di desespero, qui esis augmentita da singla ventego pasanta qua portis ad el l'eki di la lauta krii di gayeso qua plenigis la kastelo e proklamis la perjuro di Albert, ed elua ruino.

Tam balde kam l'unesma violenteso di elua chagreno diminutabis, el acepteskis esperi deluzional. El pensis, ke la sentinelo forsan trompis el ; od, adminime, ke lu ipsa forsan eroris supozir, ke sinioro Albert spozigas la fiera Guimilda ; ed el pensis, ke plu probable esis un de lua amiki qua celebris solene sua mariajo che la kastelo Werdendorff.

Tenante ta febla espero, el rivenis a sua dometo ; e partale travestiante su per longa mantelo e velo dika e blanka, ye krepuskulo el iris al kastelo, e, nevidite, mixis su en la gaya homamaso. Ma, ho ve ! l'informo dil sentinelo esis vera, el balde saveskis : e le maxim

gaya en ta gaya homamaso esis la falsa Albert e sua spozino Guimilda.

Konvinkite, Josefina ne plus restis en la halo dil kastelo. Kun senti tormentanta, e pazi hezitanta, el ekiris la lojeyo di sua rivalino fieracha, ed itere serchis sua propra sola domo. La nokto esis obskura, la vento movigis la junki, e la tota cirkumajo esis, quale elua propra kordio, chagrenoza e mizeroza. La brakii krucumita, ed elua tota persono quale statuo di desespero, Josefina sidis an la fenestro. Kara memoraji igis fluar elua lakrimi, kande el rimemoris quante ofte el pozabis la kandelo en ta fenestro por guidar sua amanto ardoroza trans l'erikeyo.

Tale meditante, el audis ped-pazi qui proximeskis la pordo di la dometo ; e balde el audis sua propra nomo nelaute enuncita. El quik rikonocis la voco di sinioro Albert ; ed apertante la fenestro, el kriis indignoze, 'Forirez a Guimilda ; forirez al plezuri qui regnas en la kastelo Werdendorff. Pro quo vu livis la lito di mea rivalo, por donar plusa insulto a la chagreni quin vu ja facis por me !'

Sinioro Albert rinovigis sua pregi, ke el permisez lu enirar : e Josefina tandem cedis su a lua demando.

Albert penis per sua tota eloquenteso konvinkar la belino, ke lua kordio ne partoprenis la mariajo-kontrato kun Guimilda ; ke ibe l'imajo di Josefina regnas triumfanta, ma elua rivalo povas reklamacar nulo ma lua manuo. Pro l'impero severa di lua patro, il protestis ke il adjuntabis sua fato a to di Guimilda,

pro ke la patro nur takondicione legacus sua havaji a lu : ma lua amoro por Josefina nultempe diminutesez da ta cirkonstanco ; ma lu translojigos el a domo agreabla, ube el povas rezidar en retreto eleganta, ed aparos en situeso plu konvenanta a lua deziri kam elua nuna lojeyo permisas o, fakte, kam elua proximeso al kastelo igas prudenta.

La mola karezi di elua trompanto itere luris el a ruzo ; ed elua iraco tote vinkesis da amoro.

Itere la tablo esis plenigita per dolcaji rafinita, e vini delicoza, quin sinioro Albert portabis del kastelo : la hori havanta floro-pedi flugis pro joyo ravisanta, ed itere la mola rideto brilis sur la bela vizajo di Josefina.

'Adio, mea amato,' dicis sinioro Albert ; 'l'unesma redesko di jorno purpurizas l'esto, ed avertas me, ke me devas irar de vua brakii.'

Josefina afecionoze questionis, kande el itere expektez sua sinioro amata. Lu replikis, ke lu rivenos ye l'obskura horo di noktomezo, ed itere tenos el en sua brakii.

La sino di sinioro Albert forte batis dum ke il hastis adheme trans l'erikeyo. La ago hororinda quan lu jus facabis ne ja konsternis lu. Lu gratulis su, ke lu liberigis su de amantino, quan satureso ja dum longa tempo igis lu odiar.

Naracante a Josefina la kauzo di lua mariajo kun la siniorino Guimilda, lu esis kulpoza pri granda mentio. La richeso agnoskata di la heredantino, komence, incitis sinioro Albert vizitar el che la domego di elua

patro ; nam avareso esis pasiono regnanta dil yunulo. Ma vidante la belino fieracha, lu quik kaptesis da elua beleso, ed odieskis Josefina.

La fakto di lua viziti omnanokta a Josefina, quankam facita per sekreteso tante cirkonspekta, ulmaniere atingis l'oreli dil fiera Guimilda. Nula kompato por la yunino kompatinda plenigis elua sino ; el odiis sua bela rivalino qua antee reklamacis la kordio di sinioro Albert. Elua karaktero venjema determinis, ke el nultempe juos feliceso perfekta dum ke Josefina vivas. El opinionis, ke plu probable, malgre la kontrea deklari di Albert dum ke li kunparolis pri ca temo, pos kurta tempo lua kordio anke koldeskos pri la partenero legal di sua fortuno, e rivenos kun ardoro duopligita al amantino abandonita. El tro bone konocis la feblesi di sua propra humoro ; e la dolceso anjelatra dil temperamento quan elua informanti dicis esar posedata da Josefina, kontrastita ad elua propra fieracha kaprici e tiraneso, konfirmis elua timi tam forte kam la pruvi di santa skriburi.

Por satisfacar elua venjo, e forigar timo, el formacis projeto hororinda e postulis la sequanta sakrifiko de la manui di sinioro Albert.

To esis la forigo di Josefina del mondo material per veneno qua rapidege efikez ed igez el respirar lastafoye, ante ke el havez sata tempo por revelar la nomo di sua ocidanto. La tempo fixigita da Guimilda por facar ta ago hororinda esis lia mariajo-nokto. Albert devis facar exkuzo kredebla a sua gasti, por

justifikar sua absenteso tatempe, e pose irar al dometo di Josefina ; e pro ke lu sempre, dum ta okazioni, degnis adportar nutraji, esus facil afero varsar veneno mortiganta ma sensaporoza, quan Guimilda ipse preparis por ta skopo terorinda, aden la gobleto de vino quan il donos a sua bela viktimo. La fiera Guimilda solene vovis, ke el nultempe recevez sinioro Albert aden sua lito, til ke ta postulo hororinda esas efektigita.

Ho ve ! elua spozo destinata esis tro evidente facita por elua skopo ; lu ne facis mem la duimo di la rezisto quan el expektis ; ma, pos tre kelka skrupuli, indikis, ke lu perfekte konsentis kun la volo di la diablo havanta formo hominal.

Quale sinioro Albert efektigis sua skopo esis supre deskriptita. Lu retrovenante preske atingabis la kastelo, kande sua propra vorti ri-eniris sua memoro ; ye l'obskura horo di noktomezo, lu itere rivenos ed tenos el en sua brakii. 'Yunino desfortunoza ! (klamis lu en sua mento) ante ke ta horo arivos, tua respiro tremanta fugos per doloro angoranta ; e tu, recente tante belega, esos kadavro senviva.' L'unesma lumo di jorno gaye lumizis la valeto. Ma la kordio di Albert ne joyigis pro la vidajo.

La radii dil suno orizeskis la turmi di Werdendorff, ma la mariajo-balo ne ja konkluzesis. Vane la fairo di elua beleso renkontris l'okuli di sinioro Albert ; lu sospiris en la splendideso cirkondanta ; nam koncienco forte envolvis lua kordio. Guimilda esis nepacienta

saveskar, se elua sinioro efektigabis la ago terorinda ; e, lu respondinte yes, el experiencis extazi maxim extravaganta e nenatural. Ma Albert esis plenigita per hororo ; e lu kontinue repetis la vorti, 'ye l'obskura horo di noktomezo, tu itere embracos me.'

Ye la sequanta vespero, la gasti itere asemblis su en la halo di Werdendorff ; itere la muzikisti akordis lia instrumenti a toni joyoza ; ed itere la gaya kavalieri, e lia bela parteneri, facis la dansi labirintal. Nur sinioro Albert semblis distraktata ; e lua vizajo expresante chagreno incitis konjekti diversa, olti omna for la vereso. Guimilda perceptis l'agonio di lua mento (qua elua harda kordio konsideris kom febleso) kun desplezo extrema ; ed el ne tardesis susurar a lu reprochi maxim akuta pro lua konduto poltrona, ke lu audacis tale aparar avan lia gasti.

Ma vane sinioro Albert penis vekigar su e metar mieno gaya e sensucia. Lua mento, dum kelka hori, tote renversabis su. Lu nun konsideris Guimilda kom agento di malico infernal, sendita por plunjigar lua anmo aden abismo di kulpozeso neremediebla. La konduto senartifica di lua amanto ocidita kontrastis : elua dolca maniero sen reprocho, la regardi afecionoza per qui el pendis ravisata super lu por askoltar la juri tenera quin lu tante base violacabis — Distrakto esis en ta pensaji ; ma omninstante oli hastis sen invito aden lua cerebro.

Kande la horo di noktomezo proklamesis da la klosho dil turmo, la membri di Albert tremis pro

timo. 'Me audas,' lu dicis laute, 'l'advoko mortiganta qua advokas me de hike. Guimilda, adio por sempre : vu facis ico.'

Guimilda respondeskis, kande grandega sturmo subite sukusis la rempari dil kastelo : lauta sonegi di tondro frapis la muri antiqua ; e l'akuta flagraji dil fulmino brilis per iterado pavoriganta tra la fenestro farbizita. La nekontebla kandeli obskureskis ; kande la formo mortatra di Josefina glitis del portalo, e, per pazi solena, alongiris la halo til la loko ube stacis sinioro Albert. Pala esis elua vizajo ; ed elua traiti semblis retenar la marki finala di la morto hororinda a qua Guimilda venjeme kondamnabis el. Portante la vestaro dil tombo, elua aspekto inspiris pavoro. Per voco matida e basa, el dicis a sua amanto perjurinta :

'Tu falsulo ! Bas asasinanto di elta quan tu luris de la voyeti florizita di vertuo ; elta quan tu jurabis amar e protektar dum ke tu vivas. Tu tranchis la filo di mea existo ; ma ne supozez, ke tu eskapos la puniso quan tua krimini meritas. Esas la horo obskura di noktomezo : ta horo quan tu ipse asignis : do ne plus tardigar tua embraco promisita.'

Per ta vorti Josefina envolvis lua formo trepideganta en sua brakii. 'Me venas de la lando dil mortinti,' dicis el, 'por igar tu realigar tua promiso facita dum departar.' El tranis lu per forco quan lu ne povis rezistar ad elua sino ; el presis sua labii humideta a le lua ; e forte tenis lu en sua embraco putranta e glaciatra.

Fine la fantomo liberigis lu de sua teno. Lu tresayis retroe per agonio anhelanta, e falis a la pavimento. Trifoye lu levis sua okuli frenezioza por regardegar la vizitanto supernatura ; trifoye lu levis sua manui, quaze implorar la mizerikordio di cielo ofensita ; e lore mortis per pezoza jemo.

Itere lauta tondro sukusis la kastelo a sua fundo. La gasti pavorigata hastis ek la halo, preferante submisar su a la furio dil elementi kam restar kom spektanti di ta vidajo hororinda en olua muri. Mem la fiera Guimilda fugis pro teroro e desespero. El serchis refujeyo en kuvento situita cirkume tri milii del kastelo : ibe el restis til ke morto finigis elua sufrado mental, qua ecesis elua sufrado korporal ; quankam olto esis granda e severa ; nam el exhaustis sua korpo per la vario e frequeso di la penitenco vigoroza quan el impozis a su, kom puniso por elua krimino odiinda e regretata.

Tam balde kam la kadavro di sinioro Albert esis enterigita, la servisti hastoze livis la kastelo hororinda. L'edifico, multe domajita da la sturmo, balde krulis. Olua rempari desfortifikita esis kovrita da dorni ; e la fiera turmi di Werdendorff jacis dissemita tra la agri.

Tre ofte, kande voyajanto vagas inter la ruini frapita da tempo, rurano duktas lu a sua dometo, e naracas la trista historio di Albert e Josefina, ed avertas la stranjero, ke lu ne vagez inter la avenui dil kastelo, por ke lu ne esez asaltata da fantomi severa, qui sempre punisas l'audaco di ti qui intruzas per ped-

pazi nesantigita la domego en qua oli facas olia orgii misterioza. La halo dil kastelo ankore restas integra en la ruini gotika. Ye l'aniversario di ta nokto fatal, kande la spirito di Josefina donis l'embraco noktomezal a la perfida Albert, la sama ceno esas itere pleita da enti supernatura. Guimilda, elua spozo, e lua amantino ocidita transiras la halo frequentata da fantomi, olqua lore esas lumizita per lumo plu kam natural : e la jemado di la sinioro fantomal povas esar fore audita, kande lu embracesas da la brakii di la fantomo nepacigebla di Josefina.

Ofte la yunini dil vilajo, dum l'obskureso solena di vespero, regardas la solitara vidajo, e naracas a lia kompanini juniora, qui ne ja konocas la historio tragedial, l'omna detali di ta legendo miraklatra ; e li tremante preterpasas la sepulteyo moldoza qua kovras la restaji di la debochintulo, por plorar super la humila tombo kovrita per violi (nam la loko esas sempre e sucieme markizita yarale) di la bela, ma febla, Josefina.

De la pre-iranta rakonto ni povas extraktar ica sentenco : se la bela yunino konservabis sua vertuo de la kaptili di seduktanto, el restabus felica : o mem se el repulsabus lu, quale el devis, saveskinte pri lua mariajo kun Guimilda, el eskapabus la morto a qua sua rivalo fieracha kondamnis el. Do vertuo esas la maxim ferma protektanto di homino.

L'AVENTURO DI LA STUDENTO GERMANA

Washington Irving
(1824)

Dum sturmoza nokto, en la tempo tempestatra dil revoluciono Franca, yunulo Germana rivenis a sua lojeyo ye tarda horo trans olda parto di Paris. La fulmino flagris, e la lauta tondro-stroki resonis tra la stradi alta e streta — ma me devas komence naracar poke pri ca yunulo Germana.

Gottfried Wolfgang esis yunulo de bona familio. Lu studiabis longatempe en Göttingen, ma havante karaktero imaginema ed entuziasmema, lu vagabis aden ta doktrini stranja e spekulanta qui tante ofte perplexigas studenti Germana. Lua vivo solitara, lua diligenteso intensa, e la stranja naturo di lua studii afektis e mento e korpo. Lua saneso domajesis ; lua imaginado maladeskis. Lu favorabis spekulaji fantastika pri esenci spirital til ke, quale Swedenborg, lu havis cirkum su sua propra mondo ideal. Lu decidis, me ne savas pro qua kauzo, ke influo maligna pendis super lu ; maligna genio o spirito deziris kaptar lu e certigar lua perdeso. Tala ideo qua afektis lua

temperamento melankolioza produktis efekti maxim tenebroza. Lu divenis magra e desesperema. Lua amiki deskovris ta malado mental qua jenis lu, e decidis, ke la remediilo maxim bona esez ceno-chanjo ; do lu sendesis por kompletigar sua studii inter la splendideso e gayeso di Paris.

Wolfgang arivis en Paris ye la komenco dil revoluciono. La deliro popular komence kaptis lua mento entuziasmema, e lu esis ravisata da la teorii politikal e filozofial di ta tempo : ma la sequanta ceni sangoza shokis lua naturo sentema, repugnis lu kontre socio e la mondo, ed igis lu mem plu multe retretar. Lu inkluzis su en sola apartamento en la *Pays Latin*, la quartiero di studenti. Ibe en strado tenebroza ne for la muri monakal di la Sorbonne, lu duris sua spekulaji preferata. Ulfoye lu pasis hori en la granda biblioteki di Paris, ta katakombi di autori mortinta, exploris tra lia hordi de verki polvoza ed obsoleta, serchante nutraji por sua apetito nesana. Lu esis, talamaniere, gulo literatural, qua manjis en l'osteyo di literaturo putrinta.

Wolfgang, quankam solitarulo ed inkluzito, havis temperamento ardoroza, ma longatempe ol afektis nur lua imaginado. Lu esis tro pudorema e nesavanta pri la mondumo por proximeskar la belini, ma lu admiris pasionoze beleso feminal, ed en lua sola chambro ofte perdis su en revi pri formi e vizaji quin lu vidabis, e lua imaginado kreis imaji multe plu belega kam la realeso.

Dum ke lua mento esis en ica stando ecitata e sublimata, lu havis sonjo qua produktis efekto extraordinara. Ol esis pri vizajo feminal qua havas beleso trancendental. L'impresuro facita esis tante forta, ke lu sonjis pri ol multafoye. Ol frequentis lua pensado die, lua dormado nokte; konkluze, lu divenis amoroza a ca ombro di sonjo. To duris tante longe, ke ol divenis un de ta idei fixigita qui kaptas la menti di homi melankolioza, ed ulfoye esas konfundita kun dementeso.

Tala esis Gottfried Wolfgang, e tala lua stando ye ta tempo supramencionita. Lu rivenis adheme tarde dum nokto sturmoza, tra la stradi olda e tenebroza dil *Marais*, l'antiqua parto di Paris. La lauta tondro-stroki resonis inter l'alta domi dil streta stradi. Lu venis a la Place de Grève, la placo ube mortigi publika facesis. La fulmino flagris cirkum la pinakli dil antiqua Hôtel de Ville, e briletis sur la spaco avan ol. Wolfgang transirante la placo retrotiris su hororigita pro trovar su apud la gilotino. Esis la somito di la regno di teroro, kande ca mortigilo pavoriganta sempre esis pronta, ed olua eshafodo kontinue varsis la sango di le vertuoza e le brava. Tadie ol esabis uzata por buchado, ed ol solene stacis ibe meze dil urbo silencoza e dormanta, e vartis nova viktimi.

La kordio di Wolfgang maladeskis en lu, e lu trepidante turnis su de ta mashino abomininda, kande lu vidis formo nebulatra qua quaze blotisis an la bazo dil gradi qui acensis al eshafodo. Serio de fulmino-

flagri plu distinte revelis ol. Ol esis figuro feminal, vestizita nigre. El sidis sur un de la plu basa gradi dil eshafodo, adavane inklinis su, la vizajo celata en la gremio, ed elua longa lokli desordinita pendis til la tero, e fluis per la pluvo qua falis en torenti. Wolfgang pauzis. Esis ulo terorinda en ca sola monumento di chagreno. La homino aspektis esar homo plu alta kam la rango vulgara. Lu savis, ke la tempo esis perturbita, e ke multa bela kapi, olime kusenagita sur lanugo, nun vagis sen domo. Forsan ico esis trauranto kompatinda quan la hakilo terorinda dezolabis, e qua sidas kordio-lacerata ye la bordo di existo, de qua omno kara esabis jetita aden eterneso.

Lu pluproximeskis, e simpatioze salutis el. El levis la kapo e frenezioze regardegis lu. Qua esis lua astoneso vidar, per la flagro di fulmino brilanta, la sama vizajo qua frequentas lu en lua sonji. Ol esis pala, nekonsolacebla, ma ravisante belega.

Tremante pro emoci violentoza e konfliktata, Wolfgang itere parolis ad el. Il parolis pri el expozesar dum tante tarda horo dil nokto a la furio dil sturmo, ed ofris duktar el ad elua amiki. El indikis la gilotino per gesto terorinde signifikanta.

'Me havas nul amiko sur la tero !' el dicis.

'Ma vu havas hemo,' dicis Wolfgang.

'Yes — en la tombo !'

La kordio dil studento esis fuzata da ta vorti.

'Se nekonocato darfas ofrar,' lu dicis, 'sen danjero esar miskomprenita, me ofrus mea humila lojeyo kom

shirmivo; me ipsa kom amiko devota. Me ipsa esas sen amiki en Paris, e stranjero en la lando; ma se mea vivo povus servar, ol esus la vua, ed esus sakrifikata, ante ke domajo od insulto venez a vu.'

Esis sincereso honesta en la maniero dil yunulo qua efektigis. Lua achento anke favoris lu ; ol montris, ke lu ne esas habitanto triviala di Paris. Ya esas eloquenteso en vera entuziasmo qua ne permisas dubito. La nekonocatino sen domo tote konfidis su al protekto dil studento.

Lu subtenis elua pazi shancelanta trans la Pont Neuf, e preter la loko ube la statuo di Henri IV esabis renversita dal populo. La sturmo diminutabis, e la tondro grunis fore. La tota Paris esis tranquila; ta granda volkano di pasiono homal dormis pokatempe, por kolektar forteso rinovigita por la morga erupto. La studento duktis sua gardato tra l'antiqua stradi di la *Pays Latin*, e preter la muri obskura di la Sorbonne a la hotelo granda e sordida ube lu lojis. L'olda pordistino qua admisis li regardegis surprizite pro la vidajo nekustumal, ke la melankolioza Wolfgang havas kompanino.

Enirante l'apartamento, la studento unesmafoye redeskis pro la mikreso e mezvaloro di sua lojeyo. Lu havis nur un chambro — ekmoda salono — multe skultita e moblizita fantastike per la restaji di olima splendideso, nam ol esis un de ta hoteli en la quartiero dil palaco Luxembourg qua olime apartenabis a nobeli. Ol kontenis olda libri e dokumenti, e l'aparati

kustumal di studento, e lua lito esis en alkovo ye un extremajo.

La lumizili adportite, e Wolfgang havante plu bona oportunajo por examenar la nekonocatino, lu esis mem plu ebriigita da elua beleso. Elua vizajo esis pala, ma havis karnaciono dazlanta, plubeligita da abundo de nigra lokli qua enkadrigis ol. Elua okuli esis granda e brilanta, havis expresuro partikulara qua esis preske frenezioza. Segunquante permisata da elua nigra robo, elua figuro videsis esar perfekte simetra. Elua tota aspekto esis tre remarkinda, quankam el esis vestizita per modo maxim simpla. L'unika kozo kom ornamento portata da el esis larja nigra rubando cirkum elua kolo, agrafagita per diamanti.

Nun komencis perplexeso dil studento, quale traktar l'ento senpova quan lu nun protektas. Lu pensis cedar sua chambro ad el, e serchar shirmivo por su ipsa altraloke. Ma lu esis tante facinata da elua charmi, e semblis esar sorco sur lua pensaji e sensi, ke lu ne povis arachar su de elua prezenteso. Elua maniero anke esis stranja e nekomprenebla. El ne plus parolis pri la gilotino. Elua chagreno diminutabis. La kurtezo dil studento komence ganabis elua konfido e pose, evidente, elua kordio. El semblis esar, quale lu, entuziasmisto, ed entuziasmisti balde komprenas l'una l'altra.

En l'entuziasmo dil instanto, Wolfgang deklaris sua pasiono por el. Lu naracis sua sonjo misterioza, e quale el posedabis lua kordio ante ke lu mem vidabis

el. El esis stranje afektita da lua naraco, e konfesis sentir impulso a lu egale nekomprenebla. Esis la tempo di teorii baroka ed agi baroka. Olda prejudiki e superstici esis forpozita; omno regnesis da la 'deino di raciono'. Inter l'altra forjetaji di tempi antiqua, la formi e ceremonii di mariajo esis konsiderata kom ligi superflua por menti honoroza. Pakti social esis la modo. Wolfgang esis tro multe la teoristo por ne esar infektita da la doktrini liberal di ta tempo.

'Pro quo separez ni ?' dicis lu: 'nia kordii esas unionita ; segun raciono ed honoro, ni esas un. Qua bezonas formi sordida por ligar alta anmi ?'

La nekonocatino askoltis emocante: el semblante recevabis savo del sama skolo.

'Vu havas nula hemo, nula familio,' dicis lu ; 'me esez omno por vu, o ni esez omno l'una por l'altra. Se formo necesesas, ni facos formo — yen mea manuo. Me promisas me a vu por sempre.'

'Por sempre ?' solene dicis la nekonocatino.

'Por sempre !' repetis Wolfgang.

La nekonocatino tenis la manuo extensita ad el: 'Do me esas la vua,' murmuris el, ed el falis adsur lua sino.

Ye la sequanta matino, la studento livis sua nova spozino dormanta, ed ekiris frue por trovar plu granda apartamento apta a sua nova stando. Riveninte, lu trovis la nekonocatino jacanta, la kapo pendante de la lito ed un brakio sur ol. Lu parolis ad el, ma recevis nula respondo. Lu avancis por vekigar el de elua posturo deskomforta. Prenante elua manuo, ol esis

kolda — esis nula pulsado — elua viȥajo esis pala e teroriganta — Unvorte — el esis kadavro.

Hororigita e freneȥioȥa, lu alarmis la domego. Ceno konfuȥa sequis. La policistaro esis advokita. L'oficiro enirante la chambro retropaȥis regardinte la kadavro.

'Granda cielo !' kriis lu, 'quale venis ta homino adhike ?'

'Ka vu savas irgo pri el ?' avide dicis Wolfgang.

'Ka savas ?' klamis la policisto: 'el esis gilotinagita hiere !'

Lu paȥis adavane ; desligis la nigra rubando cirkum la kolo dil kadavro, e la kapo rulis adsur la plankosulo !

La studento freneȥieskis. 'La demono ! la demono posedas me !' lu kriachis : 'Me esas perdita por sempre !'

Li esforcis tranquiligar lu, ma vane. Lu esis posedata dal kredajo pavoriganta, ke spirito maligna rianimabis la kadavro por kaptar lu. Lu dementeskis, e mortis en dementeyo.

Nun l'oldulo havanta kapo fantomatra finigis sua naraco.

'Ka lo es advera fakto ?' dicis la homo questionema.

'Fakto nedubitebla,' respondis l'altru. 'Me havis ol del maxim bona autoritato. La studento ipsa naracis ol a me. Me viȥitis lu en dementeyo en Paris.'*

* La lasta parto di la supra rakonto fondesas sur anekdoto dicita a me, e supoȥite imprimita en la Franca. Me ne ja trovis ol imprimita.

LA PATROCIDINTO PUNISITA

Anonimo
(1835)

La sequanta aventuro tre extraordinara esas naracita kom fakto en La Nouvelle Bibliothèque de Société ; *ed on dicas, ke ol eventis en un de la provinci di Francia. Ol esas naracita en letro ad amiko.*

L'aventuro quan me naracos a vu, mea kar amiko, havis naturo tante stranja e terorinda, ke vu esas la nura homo a qua me devas deskovrar la sekretajo.

La mariajo di Mademoiselle de Vildac celebresis hiere ; ye qua, kom vicino, kustumo e bona konduto postulis ke me asistez. Vu konocas M. de Vildac : lu havas vizajo qua nultempe plezis me ; lua okuli ofte havas brileso sovaja e suspektema, ulo qua sempre donis a me senti desagreabla quin me nulamaniere povis explikar. Me observis hiere, ke meze dil joyo e festado, lu ne partoprenis la plezuro ; vice joyar pri la feliceso di lua filiino e nova filiulo, la joyo di altri semblis sekrete tormentar lu.

La festino esis che lua kastelo antiqua, e, kande la horo por repozar venis, me duktesis a chambro sub

l'Olda Turmo en la parto nordala dil kastelo. Me jus falabis aden l'unesma dormado, kande me vekigesis ed timigesis da pezoza sorto de bruiso super me. Me askoltis, e tre distinte audis la pazi di ulu qua lente decensis e tranis kateni kliktanta sur la gradi, la bruiso pluproximeskis, e balde la pordo di la chambro apertesis, la kliktado dil kateni plulauteskis, e ta qua portis oli iris vers la herdo. Esis kelka brezi mi-extingita ; olti lu kunamasigis, e dicis per voco tombala — 'Ho ve! quante longe depos ke me vidis fairo !' Me konfesas, mea amiko, ke me pavoris : me sizis mea glavo, regardis tra mea kurteni, e vidis per la briletanta brezi oldulo velkinta e mi-nuda, havante kalva kapo e blanka barbo. Lu pozis sua manui tremanta apud la ligno, qua flamifis, e balde pose turnis su vers la pordo per qua lu enirabis, fixigis sua regardo hororigita vers la pavimento, quaze vidar ulo tre terorinda, e klamis agonioze, 'Mea Deo ! mea Deo !'

Mea emoco igis mea kurteni bruisetar, e lu timigite turnis su. 'Qua esas ?' dicis lu. 'Kad esas ulu en ta lito ?' — 'Yes,' me respondis : 'e qua vu esas?' Pasioni konfliktanta ne permisis lu parolar pokatempe ; tandem lu respondis, 'Me esas la maxim mizeroza de homi. Lo esas, forsan, plu kam me devas dicar ; ma esas tante longa tempo, tante multa yari, depos ke me vidis o parolis kun homo, ke me ne povas rezistar. Ne timez ; venez vers la fairo ; askoltez mea tristaji, e dum instanto moligez mea tormenti !'

Mea timo remplasesis per kompato ; me sideskis apud lu. Mea kompato ed indulgo emocigis lu ; lu prenis mea manuo, lavis ol per sua lakrimi, e dicis — 'Jenerozo ! permisez me demandar komence, ke vu satisfacez mea kuriozeso. Dicez, pro quo vu lojas en ca chambro, ube nulu lojis dum tante multa yari ; e quo esis ta festino quan me audis ? qua kozo extraordinara hodie eventis en la kastelo ?'

Pos ke me informabis lu pri la mariajo di la filiino di Vildac, lu levis sua manui vers cielo — 'Ka Vildac havas filiino ? e kad el mariajeskas ? Deo omnapovanta permisez, ke el esez felica ! lasez el nultempe saveskar kulpozeso !' Lu pauzis dum instanto — 'Saveskez, qua me esas,' dicis lu. 'Komprenez, vu parolas kun la patro di Vildac — la kruela Vildac ! Ma quale me darfas plendar ? Ka me devas — ka me devas nomar homo o tigro kom kruela ?' — 'Quo !' klamis me pro astoneso, 'ka Vildac esas vua filiulo ? Vildac ! la monstro ! inkluzar vu del vido di homi ! charjar vu per kateni ! E ka vivas tala kanalio ?'

'Yen,' dicis lu, 'la povo, la povo odiinda di richeso. La kordio harda e senkompata di mea filiulo desfelica esas nepenetrebla da omna sentimento tenera : nesentiva ad amo ed amikeso, il anke esas surda a la krii di naturo ; e, por juar mea domeni, il pozis ca kateni mordanta adsur me.

'Il uldie iris a yuna nobelulo vicina qua recente perdabis lua patro ; il vidis lu cirkondata da vasali, ed okupata pri recevar lia homajo e lia lokaco-preci : la

vidajo shokante impresis l’imaginado di Vildac, qua longatempe esis opresita da forta deziro juar lua patrimonio futura. Me observis ye ilua riveno pensemeso e melankolio nekustumal. Pos kin dii me sizesis dum la nokto, portite nuda da tri maskizituli, e lojesis en ca turmo. Me ne savas, per qua maniero Vildac raportis mea morto ; ma me konjektis, per la sonigado dil kloshi e himni funeral, plu solena kam por basranga homi, ke li esis facita por mea enterigo. L’ideo esis hororinda ; e me tre fervoroze pregis esar permisita parolar dum nur instanto kun mea filiulo, ma vane : ti qui adportis mea manjaji, sendubite, supozis me esar kriminanto kondamnita perisar en karcero. Esas nun duadek yari depos ke me unesme inkluzesis hike. Me perceptis camatine, ke mea pordo ne esis klefklozita, e me vartis til nokto por profitar per ta acidento : ma me ne deziras eskapar ; ma la mikra libereso di kelka plusa pazi esas multo a kaptito.’

‘No,’ kriis me, ‘vu livos ca lojeyo desnobla. Cielo destinas, ke me esez vua liberiganto, defensanto, subtenilo, e guido. Omnu dormas ; nun esas la bona tempo ; ni irez !’

‘To ne mustas esar !’ dicis lu pos instanto tacanta. ‘Soleso chanjis mea idei, e mea principi. Feliceso esas nur opiniono. Nun kande me kustumas sufrar, pro quo fugar de mea fato ? Quon me devas dezirar en ca mondo ? La kubo jetesas, e ca turmo mustas esar mea tombo !’

'Vu certe revas,' respondis me. 'Ni ne disipez tempo ; la nokto avancas : ni balde havos nur instanto. Venez !'

'Me afektesas,' respondis lu, 'ma ne povas profitar per vua benigneso. Libereso ne luras mea kurta restaji di vivo. Ka me darfas deshonorizar mea filiulo ; o quale lua filiino ofensis me, el qua nultempe konocis me ? Ta dolca inocentino felice dormas en la brakii di sua spozulo, e ka me dronigos el per shamo ? Ma se me povus nur vidar el ! se me povus embracar el per ca febla brakii, ed humidigar elua sino per mea lakrimi ! — Ma esas vana ! Lo ne povas esar ! Me mustas nultempe regardar el !

'Adio ! Jorno venas e ni esos surprizita. Me retroiras a mea karcero.'

'No,' dicis me, ed haltigis lu ; 'me ne permisos to. Sklaveso febligis vua anmo ; me inspirez vu per kurajo. Ni irez ; ni pose decidos, kad esas yusta publikigar ca afero. Mea domo, mea amiki, mea richaji servos vu. Nulu saveskos ta qua vu esas ; e, pro ke ol esas necesa, la krimino di Vildac restos celata. Quon vu timas ?'

'Nulo ! Me esas plenigita per gratitudo ! Ho, no ! to ne povas esar ! Me restez hike.'

'Nu, agez segun vua volo ; ma se vu refuzos fugar kun me, me quik iros al guvernero dil provinco, dicos a lu ta qua vu esas, e rivenos armizita per lua autoritato e lua povo por prenar vu del barbareso di filio nehomal.'

'Gardez vu de lo ! ne male traktez mea sekretajo. Livez me por perisar. Vu ne konocas me. Me esas monstro ! Dio e la beata suno maladeskus vidar me. Desnobla me esas, e tote kulpoza — kulpo maxim hororinda ! Regardez ta muro, videz ta planki ; makulizita per sango, la sango di patro ! — ocidita da sua filiulo ; da me ! — Ha ! regardez ! yen ! ka vu ne vidas il ! Il extensas sua brakii sangifanta ! il pregas kompato ! l'esenco vival ekfluas ! il falas ! il jemas ! Ho, hororo ! dementeso ! desespero !'

La mizerozulo falis konvulsante pro teroro adsur la pavimento ; e kande timo e pasiono kelke kalmeskis, lu ne audacis turnar sua okuli kulpoza vers me, ube me stacis stuporigita da hororo. Tam balde kam lu povis, lu iris vers la pordo : 'Adio,' dicis lu ; 'esez inocenta, se vu esez felica ! La kanalio qua tante recente kompatigis vu, esas nun abomininda a vu ed anke a su ipsa : lu nelamentinda iras al subtera karcero, de qua vivante lu nultempe rivenos !'

Me havis povo nek por parolar nek por movar. La kastelo divenabis loko maxim abomininda ; e jorne me foriris. Me mustos livar la vicineyo ; me ne povos tolerar vidar Vildac, nek rimemorar ta nokto. Quale, mea amiko, esas posibla, ke la homaro povas produktar maligneso tante netolerebla e nenatural !

NOTI PRI LA NOVELI

'Sinioro Bertrand, Fragmento' da Anna Laetita Aikin (1743 – 1824, pose siorino Barbauld), unesme publikigita en la kolektajo *Diversa Verki en Prozo*, 1773, skribita kun elua fratulo John Aikin.

'Naraco Remarkinda' unesme aparis en *The Lady's Magazine* ye marto 1791, kun notico ke 'Richard Cumberland Esq. 'qua preske ok yari ante nun rezidis pokatempe en Hispania kom sekretario a nia ambasaderio ibe, donas la sequanta naraco remarkinda.' Richard Cumberland (1732 – 1811) esis diplomacisto, dramatisto, ed autoro.

'La Nigra Foresto ; od, La Kaverno di Morto ! Romanco Bohemiana' esis unesme publikigita en jurnalo *The True Briton* en Britania kom *The Cavern of Death : A Moral Tale*, J. Bell, 1794; kom *The Black Forest; or, The Cavern of Death*, Ann Lemoine, 1802; en l'antologio *Legends of Terror*, Sherwood, Gilbert, and Piper, 1830.

'Raymond : Fragmento' aparis per la pseudonomo 'Juvenis' en *The Lady's Magazine ye* februaro 1799.

'La Manuo Sangifanta; od, La Kalico Fatala,' esis publikigita da Stevens and Co. Circulating Library, Borough; Kemmish and Son, King Street, Borough, *c.* 1800.

'Albert of Werdendorff,' da Sarah Wilkinson esis uneseme publikigita da M. Angus & Son, 1812.

'L'Aventuro di la Studento Germana,' da Washington Irving esis unesme publikigita en *Tales of a Traveller*, Murray (London), 1825.

'La Patrocidinto Punisita' esis unesme trovita tradukita a la Angla en *The Cabinet of Curiosities*, London, 1835.

BIBLIOGRAFIO SELEKTITA

I. Antologii

Baldick, Chris, ed. *The Oxford Book of Gothic Tales*, Oxford University Press (Oxford), 1992.

Haining, Peter, ed. *Great British Tales of Terror: Gothic Stories of Horror and Romance 1765-1840*, Gollancz (London), 1972.

Haining, Peter, ed. *Great Tales of Terror from Europe and America: Gothic Stories of Horror and Romance 1765-1840*, Gollancz (London), 1972.

Manley, Seon, and Gogo Lewis, eds. *Ladies of the Gothics: Tales of Romance and Terror by the Gentle Sex*, Lothrop, Lee & Shepard (New York), 1975.

II. Studiuri

Birkhead, Edith. *The Tale of Terror,* Constable, 1921.

Frank, Frederic S. *The First Gothics: A Critical Guide to the English Gothic Novel*, Garland Publishing Inc. (London), 1987.

Summers, Montague. *The Gothic Quest: A History of the Gothic Novel*, Fortune Press, 1938; Russell & Russell, 1964.

Tracy, Ann B. *The Gothic Novel 1790 – 1830*, The University Press of Kentucky, 1981.

Tymm, Marshall B., ed. *Horror Literature: A Core Collection and Reference Guide*, R.R. Bowker Company (New York & London), 1981.

Varma, Devendra P. *The Gothic Flame: Being a History of the Gothic Novel in England: Its Origins, Efflorescence, Disintegration, and Residuary Influences,* Arthur Barker, 1957; Russell & Russell, 1957, 1966.

Watt, Whilliam Whyte. *Shilling Shockers of the Gothic School: A Study of Chapbook Gothic Romances,* Harvard University Press (Cambridge, MA), 1932; Russell & Russell (New York), 1967.